

Azınlık Sorunu

Üzerine

Yazılar

Demir Küçükaydın

Azınlık Sorunu Üzerine Yazılar

İçindekiler

Azınlık Sorunu Üzerine Yazılar	2
İçindekiler.....	2
Azınlık Konusunda Yazılar'a Önsöz.....	3
Göçmenlerin Bir Azınlık Olarak Talepleri Neler Olmalıdır?	14
Kültürel Özerklik Tartışmalarına Katkı	20
“Kültürel Özerklik Tartışmaları” ve Lenin	20
Göçmen Azınlıkların Hedefi Ne Olmalı?.....	32
Şu Azınlıklar Konusu	34
Azınlıklar ve Demokrasi	40
Şu Azınlıklar Tartışması.....	43

Azınlık Konusunda Yazılar'a Önsöz

Son günlerde azınlıklar konusu Türkiye'deki tartışma gündeminin önemli maddelerinden biri oldu. Ama konu burjuvazi tarafından Avrupa Birliği'ne girme, Devlet bürokrasisi tarafından da Lozan anlaşmalarındaki hukuki veya siyasi tanımları çerçevesinde ve Türkler veya "çoğunluk" tarafından tartışılıyor.

Kürtler ise, ulusal baskıdan kurtulmak için, "kurucu" olarak kabul edilmek için mi, yoksa şimdilik "azınlık" olmayı kabul edip sonra o haklara dayanarak daha elverişli koşullarda mücadele etme olanakların tepmeyen bir mücadelenin mi daha doğru olduğu bağlamında, aslında bir strateji ve taktik sorunu olarak tartışıyorlar.

Sosyalistler her zaman olduğu gibi bu gibi sorunları gündeme almayı ve tartışmayı neredeyse bir sapkınlık olarak görüyorlar. Son derece bayağı olarak anlaşılmalı mekanik veya ekonomik maddeci Marksizm anlayışıyla, bu gibi sorunlarda bir şey söylemektense, hiçbir şey söylemeyerek her hangi bir işçi direnişi veya iş koşullarındaki kötülükten veya genel olarak yoksulluktan söz etmeyi sosyalizmin şanından sanıyorlar.

Bunu "ekonomizm" olarak gören daha "enternasyonalist" olanları ise politikadan kaçışlarını ve politikasızlıklarını, dünyanın her hangi bir ülkesinde yapılmış bir toplantının veya eylemin ateşinde ısınarak gizlemeye çalışıyorlar.

Böylece bu tartışmalarda, bırakalım sosyalist bir yaklaşımı bir yana, devrimci demokratik denebilecek bir perspektifin bile izi tozu görülüyor. Bayağılık ve gerici bakış açıları ve kavramlar, yerleşilmiş ve doğrulukları zerrece eleştiri süzgecinden geçirilmemiş yaklaşımlar bu tartışmalarda en ileri görünen görüşlere bile damgasını vuruyor.

Eleştirel ve devrimci Marksist geleneğe dayanan ve onu içinde taşıyarak aşmaya çalışan bir yaklaşımın yokluğu bu bayağılığın temel nedenlerinden biridir. 1960'lar Türkiye'sini hatırlayanlar bilirler. O zamanlar da sosyalistler, toplumun belki bu günkünden de küçük bir bölümünü oluşturuyorlardı, ama ortaya koydukları yeni sorunlar ve bakış açılarıyla toplumun üzerinde tartışılmaz bir entelektüel ve ideolojik üstünlük kuruyor, tartışmaları o günün ölçüleriyle çok ileri noktalara çekiyorlardı.

Çok sembolik bir örnek alınabilir. Altmışlı ve yetmişli yıllarda, sosyalistler, en azından bir kısmı, Türk halkından değil, Türkiye Halkı veya Halklarından söz ediyorlardı, bildirilerine bu hitapla başlıyorlardı. O zamanın Türk devletinin Türklükle tanımlanmış niteliğini kimsenin sorgulamadığı ve sorgulamayı aklından bile geçirmediği Türkiye'sinde bu çok ileri bir yaklaşımı ifade ediyordu. Bu gün, Kürt hareketi; Demokrasi ve refah özelemlerinin ifadesi olan Avrupa Birliği'ne katılma; globalleşmenin zorladığı değişimler ve ABD'nin Irak'ı işgali gibi

gelişmelerin baskısı altında, toplum neredeyse, sosyalistlerin Altmışlarda, söyledikleri için partilerinin kapatıldığı, işkence gördükleri, hapislerde çürüdüklerini, kabullendiği bir noktaya gelmişken, yani Türkiyelilik tartışılırken ve Genel Kurmay Başkanı bile Türklüğü etnik veya dilsel bir kapsamdan çıkarıp neredeyse Türkiye Devletinin yurttaşlarıyla sınırlı bir kavram olarak tanımlamak zorunda kalırken, sosyalistler bu geç ve dolaylı gelmiş zaferlerini bile savunma noktasında olmadıklarından, bu gün varılan nokta, liberallerin, globalizm hayranlarının, ABD veya Avrupa'yı destekleyenlerin çabalarının bir sonucu gibi görülüyor ve onların kontosuna bir artı olarak geçiyor.

İşin kötüsü, kendine sosyalistim diyenler altmışlarda savunduklarından da daha geri bir noktaya kaymış bulunuyorlar. O zamanlar Türkiye Halkı veya Halkları, statükoya bir meyden okuma, devrimci demokratik özelemlerin bir ifadesi iken, bu günkü sosyalistlerin sözde anti emperyalizm, anti globalizm, Avrupa'ya karşı olma adına bu tartışmaların karşısında durmaları, en gerici, devletin en derin ve anti demokratik kesimlerinin destekçiliğinden başka bir anlam taşıyor. Eskiden Türk devletine karşı Türkiye Halklarını savunuyorlardı, şimdi Türkiye'cilere karşı Türk devletinin zımnı veya açık savunucusu durumundalar.

Kimileri Türkiyeli sosyalistlerin bu evriminin günahını sosyalizm idealine veya Marksizme yükleyerek bundan ideolojik bir kar da elde etmeye çalışıyorlar. Ama bunu yaparken, Marksizmin o son derece temel önermesini unutmuş ve tersinden doğrulamış oluyorlar: İnsanların varlıklarını bilinçlerinin değil; bilinçlerini varlıklarının belirlediği.

Türkiye'de sosyalistlerin ve toplumun bu ters yönlerdeki evriminin nedeninin Marksizmde veya sosyalizm ideallerinde değil, somut sosyolojik ve ekonomik gelişmelerde aranması gerektiği.

Bunun en büyük kanıtı aynı zamanda genel akıma karşı durmuş ve bunların sosyalizm veya Marksizmle ilgisinin olmadığını söyleyen; sosyalistlere karşı sosyalizm mücadelesi veren; sosyalistlere karşı sosyalizmi savunan sosyalistlerin varlığıdır. Nasıl Papalığın veya Muaviye'nin cinayetlerinin nedeni İsa ya da Muhammet'in öğretileri değil idiyse ve Papalığa ve Muaviye'ye karşı sapkınlar olduysa ve bizzat bu sapkınların varlığı bunun kanıtıysa öyle.

*

Ne var ki, toplumun bu gün otuz yıl önce sosyalistlerin söylediklerinin haklılığını kabul etmesi, bu kabulün bu günün dünyasının veya Türkiye'sinin sorunlarına bir çözüm olduğu anlamına gelmiyor.

Bu günün sosyalisti de tıpkı otuz kırk yıl öncesinin sosyalisti gibi yine topluma ters bir noktada olmalıdır. Ancak o takdirde sosyalizm tekrar, fiziki gücü olmasa bile, teorik ve entelektüel gücün kazanabilir. Kendisinin katillerini ve cellatlarını vasiyetini yerine getirmeye zorlayabilir. Hiç unutmamak gerekiyor, eğer insanlık tarihinde bir ilerlemeden, bir ileriye gidişten söz etmek mümkünse veya böyle sayılabilecek kimi değişimler olmuşsa, bu her zaman, yenilenlerin bir katkısıdır.

Bu günkü demokrasi denen şey aslında, işçi ve sosyalist hareketin bir seri yenilgi ile bitmiş mücadelelerinde, galiplerin yendiklerinin vasiyetlerini gerçekleştirmek zorunda olmalarının sonucudur.

Altmışların ve yetmişlerin, aslında kendini her ne kadar öyle tanımlasa da sosyalist değil devrimci demokratik karakterli olan, sosyalist hareketi olmasaydı; seksenlerin ve doksanların Kürt hareketi olmasaydı, bu gün kimse ne Türklüğü sorgular ne de azınlıkları tartışır. İki hareket de çok ağır yenilgiler aldı. Ama galipler en güçlü oldukları noktada yendiklerinin vasiyetini yerine getirmekten başka bir şey yapamaz durumdadılar.

Ama onlar şimdi bizim vasiyetimizi yerine getirirlerken, bizim onların karşısına geçerek, bunu hatırlatma ile yetinmemiz, sonumuz olur. Biz şimdi başka yenilgilerin peşinde olmalıyız. Ancak o zaman ezilenlerin kurtuluş mücadelesine bir parçacık da olsa bir katkıda bulunabiliriz.

Sosyalist olmak bilinçli olarak “*yenilgi enayiliği*”ni seçmek demektir.

En azından şimdiye kadar yaşanan tarih bunu kabul ederek yola çıkmak gerektiğini göstermektedir.

O halde, göreve devam, önümüzdeki yenilgilerin konularını belirlemeye başlayalım.

*

Bu gün toplum otuz kırk yıl önce sosyalistlerin dediklerine geldi ama arada geçen zamanda gerek toplumsal mücadeleler gerek bu mücadelelerden çıkan teorik sonuçlar çok uzun bir yol kat ettiler ve çok başka noktalara vardılar. Dün sosyalistlerin dedikleri ve bu gün toplumun vardığı yer, aslında bu günün dünyasının sorunları karşısında gerici ve tutucu bir konuma karşılık düşer. Ama sadece dünyanın sorunları bakımından değil, teorik ve metodolojik olarak da çok geri bir yaklaşıma karşılık düşer.

Azınlıklar konusu da böyledir. Azınlıklar konusunun Türkiye’de tartışıldığı biçim ve bu biçim içinde, en sol ve en ilerici gibi görünen tavırlar ve kavramsal araçlar bile, bu günün dünyasının koşullarında aslında gerici bir çözüm önerisinden başka bir şey değildiler.

Azınlıklar konusunda son yirmi yılda bir çok yazı yazdık. Bu yazılarda bu mücadelenin deneylerinden yola çıkılarak, önümüzdeki yeni yenilgilerin yaşanacağı alanlar tanımlanmaktadır. Elbette bu tanımlama, el yordamıyla, daha önce hiç el atılmamış alanlarda, bakır ve keşfedilmemiş bir alanda yapıldığından, yeni olan çoğu kez eski biçimler içindedir. Yeni yürümeyi öğrenen bir çocuk gibi paytaktır. Sık sık düşer. Ama yine de her seferinde yeni bir alana girmeyi, yeni bir kıtayı keşfetmeyi başarır, çoğu kez, Kristof Kolomb gibi bunun yeni bir kıta olduğunun farkına varmasa bile. Aşağıdaki yazılar aynı zamanda bu evrimin izlediği yolu gösterir.

*

Seksenlerin ortasında o güne kadar Türk, Erkek, Beyaz olmuş ve böyle olduğunun bilincinde olmayan, düşüncesinde böyle kategoriler bile bulunmayan bir sosyalist olarak Avrupa’da sürgün yaşamına başladığımızda, bu gün artık örneğin kültür, azınlık, farklılık gibi, sıradanlaşmış kavramlar, ne Avrupa’daki sosyalist harekette ne de içinden geldiğimiz Türkiye sosyalist hareketinin geleneğinde ve terminolojisinde bulunmazdı. Devletin, paranın ne olduğunu bilmeyen kabilelerin dilinde bunların karşılığı olan kavramların bulunmaması gibi.

Biz bu gün bile Türkiyeli sosyalistlerin hala kenarına bile varamadıkları klasik Marksist geleneğe uygun olarak, emeğin kurtuluşunun ne yerel ne de ulusal bir sorun olamayacağı önermesinin, mantıki ve geleneksel sonucuna uygun olarak, Avrupa'ya gelince, görevimizi Avrupa'daki işçi hareketine azami katkıyı nasıl yapabileceğimiz olarak belirlemiştik. Bu çerçevede, Almanya'daki işçilerin önemli bir bölümünü oluşturan Türkiye kökenli işçiler, dillerini ve yapılarını en iyi bildiğimiz için esas ilgi ve çalışma alanımız olarak belirliyordu.

Ama daha bu görev tanımlamasında bile, bütün Türkiye sosyalistlerinden farklıydık. Onlar için Türkiye'li veya Kürdistan'lı işçileri, Türkiye veya Kürdistan'daki mücadeleye tabi olarak ve oradaki mücadeleye maddi manevi destek bağlamında ele alınırken; biz aynı kesimi Avrupa işçi hareketinin bir parçası olarak ele alıyorduk. Bizim sorunumuz, bu Avrupa işçi hareketinin nasıl birleştirileceği idi, onlar ise, fiilen Avrupa'lı işçileri uluslara göre bölerek örgütlemiş oluyorlardı. Dolayısıyla bütün Türk ve Kürt soluna karşı bir konumda bulunuyor, onların milliyetçiliğine karşı, klasik devrimci ve enternasyonalist bir konumu savunuyorduk.

Tabii bu klasik Marksist konuma uygun olarak da, tıpkı bir şehirden başka bir şehre giden bir parti üyesinin gittiği şehrin oranında çalışması gibi, Avrupa'da bulunduğumuz ülkelerdeki seksiyonlarda çalışmaya başladık. Önce Dördüncü Enternasyonal'in Fransa seksiyonunda (LCR'de Devrimci Komünist Liga), sonra Almanya'ya geçince Alman Seksiyonunda, (GİM'de Enternasyonalist Marksist Grup) yer aldık.

Ancak Almanya'da daha ilk adımda, bu klasik yaklaşımın gerekli ama yeterli olmadığını görmeye ve gözlemlemeye başladık ve birden bire, İşçi örgütlerinde ve partilerinde azınlıklar konusuyla azınlıktan bir insan olarak (Almanya'da Türkiyeli işçiler, Türkiyeliler de Örgüt içinde bir azınlıktı) karşı karşıya kaldık.

Bu karşı karşıya kalışın bulunduğu ortamı ve tartışmaların bağlamını aktarabilmek için, biraz geriye gitmek gerekiyor.

1950'li yıllarda, klasik Birinci ve Üçüncü Enternasyonal'in geleneğini ve programını savunan Dördüncü Enternasyonal henüz 1968 yükselişinin rüzgarlarıyla yelkenlerini doldurmamış, küçük gruplardan oluşan bir örgüttü ve Avrupa'daki militanlarını özellikle Cezayir halkının kurtuluş savaşını desteklemeye yöneltmişti. Gizli silah fabrikaları kurmak gibi işler yapıyorlardı Avrupalı kalifiye işçi ve sosyalistler.

Ama böylece bir çok Avrupalı İşçi ve Sosyalist ilk kez üçüncü dünyalılarla, Avrupa İşçi sınıfı merkezli bakış açısıyla, kendisi kurtarılacak olarak görülenlerle, nesne olanlarla, onların özne oldukları mücadelede, onlara yardım etme durumunda bulunuyorlardı.

Babalar ve analar çocuklarından çocuklarının kendilerinden öğrendiğinden daha fazlasını öğrenirler. Bu faaliyetlere katılanlar da kendi Avrupa Merkeziliklerinin farkına daha çok vardılar. Bunlar Avrupalı örgütlerin içinde, Avrupalı örgütlerin Avrupa merkezci düşüncülerinin en önemli eleştirmenleri olarak varlıklarını sürdürdüler.

Onlar bir yanda bu örgütler içinde var olmaya devam ederken, Türkiye'de iki hareketin içinde şöyle bir gelişme oldu yetmişlerin sonunda.

Vatan Partisi içinde biz Üçüncü Enternasyonalin lağvı, Sovyetlerin sınıf karakteri, Faşizme karşı mücadelenin sorunlarından hareketle, Stalinizmle kopuşup klasik Marksist geleneği

sürdüren Troçkist geleneğe katılmıştık. Benzeri bir gelişim Rızgari saflarında da görülüyor ve onlar da yavaş yavaş bu sorunları, Stalinizmi vs. gündeme getiriyorlardı. Ama bu teorik olarak son derece korkak bir biçimde yapılıyor ve esas itici gücünü stalinizmin Kürt sorunu karşısındaki tutarsızlığının eleştirisinden aldığından, ulusçu bir hareket noktası bu arayışlara sürekli damgasını vuruyor ve bu da onların mantık sonuçlarına ulaşmasını engelliyor, genel olarak merkezci tabir edilen bir konumda bulunuyorlardı. Ama yine de, bu tabuların yıkılışı, bizim yazılarımız ve evrimimizin de dolaylı etkisiyle bu harekete yakın duran bazı kişilerin Rızgari hareketinden kopması ve Troçkizme yönelmesi sonucunu doğurmuştu.

İşte bu gelişmelerle bağlı olarak, bu hareketlerin Almanya'daki taraftarları arasında da bu yönde bir evrim yaşanmıştı. Türkiye'deki bu evrimin sonucu olarak ve ondan etkilenmeyle, çoğu bulunduğu fabrikada işyeri konseyi üyesi veya sendika aktivisti de olan, yıllardır bir şekilde politik mücadele yürüten işçi ve aydınlardan bir grup, Troçkist olduk deyip Dördüncü Enternasyonal'in kapısını çalmışlardı.

Avrupa sanayiinin kalbi Ruhr bölgesinde, Duisburg'ta, veya Stuttgart'da Mercedes fabrikalarında grev yöneten Türkiyeli, sosyalist maden ve çelik işçisi, en az beş on yıllık politik ve örgütsel tecrübesi olan işçiler bu küçük örgütün kapısını çalınca örgüt tam anlamıyla bir şok yaşar. Örgütün bütünüyle ufku dışında kalmış bu kesim bulutsuz gökte çakan bir şimşek gibi örgütün içine girmiştir.

Ernest Mandel Kürt işçilerin örgütlenmesi Kürdistan'da sosyalist bir seksiyonun örgütlenmesine katkı olabilir diyerek, kendi cebinden aldığı IBM elektrikli daktiloyu bu gruba hediye eder. *Çı Bıkın* isimli bir dergi çıkmaya başlar. Bu arada 12 Eylül darbesi olmuş, göçmenler daha da hareketlenmiştir. Türkiye'den kaçanların da etkisiyle Avrupa'da politikleşme ve aktifleşme yükselmeye devam etmektedir. Yol dergisi etrafında toplanan bu kişiler, 12 Eylül'e karşı mitinglerin örgütlenmesinde önemli bir rol oynamışlardır. Hasılı küçük Alman seksiyonu, gelen Türkiyeli Kürt ve Türk işçiler aracılığıyla başına devlet kuşu konmuş gibidir.

Ne var ki, ilk cicim ayları bitince, 12 Eylül yenilgisi ve dünyadaki yeni muhafazakar rüzgarların da etkisi altında (Teatcher, Reagan, Özal, Kohl) hem bir gerileme ve özele çekilmeler hem de tam da azınlık olmaktan doğan sorunlar kendini göstermeye başlar. Kürt ve Türk üyeler bir türlü örgütsel yaşama katılamamakta, hep kendilerini dışlanmış hissetmektedirler. Bu nedir, nereden gelmektedir? Bu iki sorun birleşince, Türk ve Kürt üyelerin çoğu bir süre sonra örgütü terk eder. Birkaç kişi kalır sadece.

Bunun üzerinde örgütte bu başarısızlığın nedenleri üzerine bir tartışma başlar. Ama tartışma aslında yine tam anlamıyla örgüt içinde olmaktan ziyade, yabancılar ve yabancılarla ilgilenenler arasında yürütülmektedir.

İşte bu tartışmalarda, Cezayir Kurtuluş savaşına dayanışmada çalışmış, oralarda yaşamış bir Alman üye, örgüt içinde Türk ve Kürtlerin ayrı bir otonom örgütlenme içinde olmasını savunmakta; Lenin'in Bundçularla tartışmasının yanlış bilindiğini, aslında Lenin'in fiilen özeleştiriyi yaptığını, Yahudi işçilerin RSDİP içinde otonom yapılarının olduğunu söylemektedir. Ve bunu söyleyen örgüt içinde yabancıları en iyi anlayan, onlara en yakın,

örgütün Avrupa merkezçiliğine ve ırkçılığına karşı onları savunan; örgütün ırkçı olduğunu söyleyen bu kişidir.

İşte ilk kez bu kişinin söyledikleri ve bu tartışma içinde, “azınlık sorunu” ile, sosyalist örgütlerde azınlıkların sorunu bağlamında yukarıda kısaca değinilen koşullar ve atmosfer içinde karşılaştık.

Tabii ilk tepkimiz, yabancı olarak bu Alman üyenin dediklerine yani örgüt içinde yabancıların otonom örgütlenmesi olmasına karşı çıkmak oldu. Bu daha önce hiç duymadığımız bir şeydi. “Kitapta yeri yok”tu. Böylece biz yabancılar otonomiye reddederken, bir Alman, ama Cezayir kurtuluş savaşı aracılığıyla bir önemli deney yaşamış bir Alman, bize rağmen bizlerin otonom bir yapı oluşturmamızı öneriyor ve savunuyordu.

Ancak bu sırada Kadın hareketinin de bir yükselişi yaşanıyor ve kadın hareketi sol örgütleri ve işçi örgütlerini sarsmaya başlamıştı. Ayrıca Kadın, Barış ve Ekoloji hareketlerinin partileşmesi olarak görülebilecek Yeşiller de seçimlerden büyük bir başarıyla çıkmış ve bütün paradigmlar ve politik manzara değişmiş, sol örgütler bu gelişmelerin baskısı altına girmişlerdi. Bunun etkisiyle de, örgütler içinde kadın üyeler fiilen otonom yapılar oluşturmuşlar veya oluşturuyorlardı.

Aslında yabancıların durumu da tıpkı kadınlara benziyordu: Paralellikler en kör göze bile batıyor. Avrupa’daki kadın hareketi her ne kadar beyaz bir karakter taşısa; yabancılar da kadınlar karşısında seksist ve erkek egemen bir damardan geliyorduydu; örgüt içindeki ırkçılığa ve seksizme karşı ister istemez benzer sorunlardan gelen bir yakınlaşma da oluyordu.

Bunun üzerine, klasik literatürde yeri olmayan çevre, kadın, siyah (yabancılar, azınlıklar) hareketleri ve konuları üzerine teorik bir yoğunlaşmaya girdik. Bu yoğunlaşmanın ilk sonuçları örgüt içinde fiilen otonom olarak çıkardığımız *Ne Yapmalı* adlı, üç sayı çıkabilmiş dergide görülebilir. (Bu dönemin kısa bir özeti, *Hamburg Dersleri* adlı yazıda bulunmaktadır.)

Bu arada, Hamburg’da bir Türk dazlaklar tarafından öldürüldü ve Türk göçmenlerin hızlı bir radikalleşme ve politikleşmesi başladı: Türk gençleri kendiliğinden öz savunma ihtiyacına uygun olarak çeteler kurmaya başladılar. Türkiyelilerin içinde neler için nasıl mücadele etmeliyiz, ne yapmalıyız gibi sorunlar tartışılmaya başlandı. Burada önemli olan şudur. Artık Almanlar Türkiyelileri değil, Türkiyeliler kendilerinin ne yapacağını tartışıyorlardı. Yani Azınlıklar sorunu değil; Azınlıklar Alman sorununun tartışılıyorlardı. Bu günkü Türkiye’deki tartışmaların diline çevirirsek; Türkler azınlık sorununu değil; Azınlıklar şu Türk sorununu nasıl halledeceklerini tartışıyorlardı.

Bu gelişmelerin ve tartışmaların en başından itibaren içinde yer aldık. Artık, bir Alman sosyalist örgütünde, sosyalist biri olarak azınlıklar sorununu değil; fiilen var olan bir azınlık hareketi içinde, azınlıktan bir sosyalist olarak azınlık hareketinin veya azınlık hareketi içindeki işçi ve sosyalistlerin ne yapması gerektiğini tartışıyorduk.

İşte ilişikteki ilk üç metin bu tartışmalar içinde bizim savunduğlarımızın birer belgesidir.

*

Daha sonra, buradan çıkardığımız dersleri, Kürt hareketinin veya Türkiye'deki demokrasi mücadelesinin stratejisi bağlamında tekrar çeşitli yazılarda ele aldık. Son üç metin de bunun örneğidir.

Ama bütün bu yazılarda çok temel bir yanlışımız bulunmaktadır ve bu bizim ancak son dönemde çözüp aşabildiğimiz bir sorundur. Zaten bu sorunun çözümü, Marksist Din, Ulus, Üstyapılar, Demokratik cumhuriyet, Proletarya Diktatörlüğü gibi sorunları bir çırpıda yepyeni bir ışık altında çözmektedir.

Temel yanlışımız, bu yazılarda ulusu, ulusçular gibi tanımlamamızdır. Yani bir dil, etni ya da tarihle. Böylece sanki ortada iki farklı sorun varmış gibi görülmektedir. Bir yanda azınlık sorunu, bir yanda da ulusal sorun. Ulusal sorununun çözümü için Ulusların Kaderini Tayin Hakkı; Azınlık sorunu için, dil, kültür, ulus ve etnilerin eşitliği.

Peki, eğer politik olan dil, etni, soy, kavime vs. göre tanımlanmamışsa, azınlık mı olur?

Aynı şey demokratik cumhuriyet bağlamında da görülür. Bir yandan, Ulusların kaderini Tayin hakkının aslında ulusal sorunla ilgili değil; nasıl bir devlet biçimiyle ilgili olduğunu söyleriz; yani bir tek köyün bile ayrılma hakkı olması gerektiğinden; ayrılmak için bir ulus olmanın şart olmadığından söz ederiz; diğer yanda ulusların kaderini tayin hakkından söz ederiz. Ulusların kaderini tayin hakkının aslında dile, dine dayanan ulusal devletler kurmak hakkı olduğunu göremeyiz.

Peki bu küçük adımı niçin bir türlü atamayız? Lenin, Troçki, Kıvılcımlı gibilerin üzerimizdeki otoritesi öyle büyüktür ki, Onların hepsinin bu sloganı savunmuş olması, o sloganı eleştiri ateşinden geçirmemizi engellemektedir. Bunun yanı sıra Türkiye'deki Kürt mücadelesine verdiğimiz destek de bu ilkeye dayandığından, bu ilkenin nesnel ilerici yönü nedeniyle, ideolojik olarak gerici olduğunu göremeyiz.

Bu nedenle, aslında 1990'ların en geç ortalarında atmamız gereken adımı ancak on sene sonra atabiliriz. Bu nedenle aşağıdaki yazılar bu çelişkileriyle birlikte ve bu çelişkinin çözümünde bir aşama, belli bir tıkanıklığın manevi bir otorite yüzünden aşılammamasının; zihnin bilinmeyen yerlere adım atarken nasıl korkak ve ürkek hareket ettiğinin bir örneği olarak da okunabilir.

Ulusal Sorun ve Azınlıklar sorunu (Türkiye'deki tartışmalarda Ulusal sorun ve Milliyetler sorunu diye ayrılan şey) iki ayrı sorun değildir. Ya da daha doğrusu şöyle diyelim. Dile, dine, etniye dayanan ulusçuluk açısından, bir ulusal sorun bir de azınlıklar ya da milliyetler sorunu vardır. Milliyetler, azınlıklar yüzdeki sivilceler gibi katlanılması gereken sorunlardır. Ya da sivilceleri sağlık işareti gören bir anlayışla sivilceler zamanın modasına göre, sivilceler bir sağlık ve güzellik işareti olarak da alınabilir. Bu günün azınlıkları renklilik ve çeşitlilik olarak tanımlayan anlayış, aslında bütün o ilerici görünüşünün ardında; gerici ulusçuluğun bütün varsayımlarını paylaşır. Azınlığı yok etmez, sadece onun karşısındaki tavrını değiştirir. Sorun olarak değil zenginlik olarak görmeye başlar. Yani azınlıklar zenginlik olmasa derhal tavrını değiştirecektir.

Halbuki, ulusu, dil, din, etni, tarih vs. ile tanımlamayı reddeden; tüm dillerin, kültürlerin, etnilerin eşitliğine dayanan; bunların politik olanın tanımından dışlandığı bir devrimci

demokratik ulusçulukta, çoğunluk olmadığı için (Dile dine etniye dayanan bir millet olmadığı için), azınlıklar da (milliyetler de) olmaz.

Ama tam da bunların olmadığı yerde, kelimenin gerçek anlamıyla “azınlıklar sorunu”, gerçekten aritmetik ya da sayısal anlamıyla azınlık olmaktan doğan sorunlar gündeme gelebilir.

*

Bu günkü tartışmalara gelince. Buraya kadar söylenenler bir de bu bağlamda somutlayalım.

Türkiye’de Azınlıklar konusundaki son tartışmalar hep **çoğunluk tarafından** yapılmakta ve **yanlış varsayımlara dayanarak** yapılmaktadır.

Birinci yanlış şudur:

Azınlık sorununu azınlıkları yok ederek değil, azınlıkların varlığına dayanarak çözmek tartışılmaktadır.

Sorunun tartışılmasına en kritik yanlış: matematik olarak azınlık ile hukuki ve politik olarak azınlık kavramının karıştırılmasıdır.

Azınlık sorunu öncelikle, politik ve hukuki bir sorun olarak ele alınabilir.

Politik ve hukuki bir çözüm için, bırakalım sosyalizmi bir yana, “Azınlık sorunu”nun, devrimci demokratik bir çözümü, **Azınlıkları yok ederek** mümkün olur. Azınlıkları yok etmenin biricik yolu ise, **çoğunluğu yok etmektir**. Ve bu da bir tek taleple ifade edilebilir: **Tüm dillerin, etnilerin, kültürlerin, “ulusların”, kavimlerin eşitliği; devletin dini, etnisi, kültürü, kavmi, “ulusu” olmaması**. Tıpkı gerçek bir laiklikte din karşısında nasıl bir konumda olursa, diller, etniler, kültürler, kavimler ve “uluslar” karşısında da aynı konumda bulunması.

Zina tartışmalarındaki geri ve gerici konumlar azınlık tartışmalarına da damgasını vurmuştur.

Aslında sorun son derece kolay ve basit olarak çözülür. Nasıl hukuken evliliğin olmadığı yerde, hukuken zina da olmazsa, politik ya da hukuki olarak tanımlanmış bir kritere göre çoğunluğun olmadığı yerde, azınlık da olmaz.

Konu azınlıklar tartışmasında dinsel, ulusal, dilsel, kültürel azınlıklar olduğuna göre, bu azınlıkları yok etmenin yolu: bu kriterlere dayanan çoğunluğu yok etmekten geçer.

Yani Ulusun ya da devletin tanımından Türklüğü kaldırdığınız zaman Ermeniliği, Süryaniliği, Rumluğu, Zazalığı vs.yi de yok etmiş olursunuz.

Elbette politik ve hukuki anlamı olmayan bir kavram olarak Türkler, Ermeniler, Rumlar, Süryaniler var olmaya devam ederler. Ama devlet ya da politik olan, her hangi bir dil, din, etni, kültür ile tanımlanmadığı için; ortada politik ya da hukuki olarak bir çoğunluk bulunmaz.

İşte gerçek anlamıyla azınlık sorunu, tam da burada, politik olarak tanımlanmış çoğunlukların olmadığı noktada ortaya çıkar.

Yani ulusun ya da devletin dini, dili, etnisi, tarihi, soyu olmadığı durumda da, politik ya da hukuki anlamı olmamakla birlikte, **aritmetiksel olarak** azınlıklar var almaya devam ederler.

Aritmetik olarak azınlıkta olmanın kendisi bizzat o azınlıktakilerin, **politika ve hukuk dışında ekonomi ve kültür alanlarında** baskı altında kalmasına yol açar. Çoğunluk olmanın kendisi zaten bir güç olmayı ifade eder.

Gerçek bir demokraside, yani özel türden bir demokraside, devletin görevi: var olan politik ve hukuki eşitliğe rağmen, politika dışında, sosyal hayatta, her an yeniden ortaya çıkacak eşitsizlikleri dengelemek olmalıdır.

Bunun ne olduğunu hiç de politik olmadığı hemen görülecek, bu gün de politik anlamı olmayan başka bir azınlık örneğiyle açıklamaya çalışalım.

Örneğin, özürülüler, tekerlekli sandalye aracılığıyla hareket edenler. Hukuken ve politik olarak ayaklarıyla yürüyenlerle eşit olmalarına rağmen, bütün yollar, kaldırımlar, tuvaletler vs. hep ayaklarıyla yürüyen çoğunluk gözetilerek yapılır. Tekerlekli sandalye ile hareket edenlerle yürüyenler hukuken ve politik olarak eşit olmasına rağmen, tekerlekli sandalye ile hareket edenler, sürekli bir baskı altında ve daha zor hayat koşullarında yaşarlar.

Burada toplum şu soruyla karşı karşıyadır: özürülülerin bu fiili eşitsizliğini dengeleyecek tedbirler alacak mıdır, yoksa onları bir yük, bir hastalık gibi görüp kendi kaderleriyle baş başa mı bırakacaktır?

Burada, toplum açısından çok büyük bir masrafa yol açsa da, **fiili olarak ortaya çıkan eşitsizliği gidermek için** özürülülere uyan yollar, tuvaletler vs. yapılması ve onların nüfus içindeki oranları ve katkılarından çok daha büyük bir meblağın bu fiili eşitsizliğin giderilmesi için kullanılması ve kotalama gibi (örneğin özürülülere işlerde öncelik verilmesi veya kota uygulanması) gibi tedbirler, bir ölçüde olsun bu eşitsizliği gidermeye yararlar. Gerçek anlamda azınlıklar sorunu ve çözümü budur.

Aynı durum kolaylıkla, dilsel, dinsel vs. azınlıklara da aktarılabilir. Devletin dilinin, dininin olmadığı; bunların hiçbir politik anlamının bulunmadığı bir toplumda da sadece sayıca azınlık dininden veya dilinden olmak bile bir sürü eşitsizliklerin ve azınlıklar üzerinde fiili kültürel baskıların oluşmasına yol açar.

Örneğin büyük bir çoğunluğu Sünni olan bir ülkede, Alevi veya Hıristiyan olmak, günlük hayatta bir çok kültürel baskı ve dezavantajlı duruma yol açar. Tıpkı özürülüler örneğinde olduğu gibi, devletin görevi, bu fiili dezavantajı dengeleyecek tedbirler almak olmalıdır.

Örneğin, Türkçe büyük çoğunluğun ana dili olduğundan, devletin resmi dili, her hangi bir eşitsizliğe yol açmamak için örneğin İngilizce olsa bile (Bir çok Afrika ülkesinde, bu kaygıyla olmasa da fiilen böyle bir durum vardır.) çoğunluğun günlük hayatta Türkçe konuşması, diğer diller karşısında bu dil ana dili olanların avantajlı bir durumda olmasına ve diğer dillerin zamanla yok oluşuna yol açar. Ana dili Türkçe olmayanların bin bir biçimde kültürel baskı altında olmasına yol açar. Azınlıklar sorunu, bu fiili eşitsizlikleri dengeleyecek bir program sorunudur.

Hemen görüleceği gibi, Türkiye’de tartışılan azınlık sorunu değil, ulusun nasıl tanımlanacağı sorunudur.

Ne Türkiye’lilik üst kimliği, ne Kürt Türk kurucu üyeliği, bu konuda tutarlı bir çözüm oluşturamaz. Aynı şekilde, bu gün Türkiye’de resmen azınlık olarak tanımlanmış azınlıkların dinsel olarak tanımlanmış olması, devletin laik olmadığının da zımni bir itirafıdır. Bu günkü azınlık tanımı, laik bir devletle de uyuşmaz.

O halde, azınlıklar sorunuyla karşı karşıya kalabilmek için, politik ve hukuki olarak, tüm azınlıkların dolayısıyla çoğunluğun yok edilmesi gerekir. Ancak bundan sonra gerçek anlamıyla azınlıklar sorunu tartışılabilir hali gelir.

(Gerçek anlamda azınlıklar sorununun tümüyle yok olması ise, demokrasinin ötesindeki özgürlükler aleminde; “*herkese emeğine göre*” ilkesinin geçerli olmadığı; dolayısıyla her hangi bir yaptırıma artık ihtiyaç duyulmayacak bir toplumda; “*herkesten yeteneği kadar, herkese ihtiyacı kadar*” ilkesinin geçerli olduğu zenginliklerin gürül gürül aktığı bir toplumda gerçekleşebilir.)

Bütün bunlar olsa, yani devletin nasıl dini olmaması gerekiyorsa, dili, etnisi, soyu, sopu, kavmi “ulusu” olmasa bile, kimi akli evvellerin çok sevdiği ifadeyle bu “*ulus devletin sonu*” **değil**; etniye, dile, soya dayanan ulusçuluğun ve böyle tanımlanmış bir ulus devletin sonu olur. Ulus ve ulusçuluk, dine, dile, etniye dayanmayan; insan haklarına dayanan bir ulusçuluk ve ulusal devlet olarak var olmaya devam eder.

Yani bu şimdi artık kimsenin hayal bile edemediği çözüm de aslında, ulusçuluğun ve ulusal devletin sonu değildir ve bu günün dünyasının sorunları karşısında gerçekte bir çözüm değil; sorunun ta kendisidir.

Türkiye’deki tartışmalarda, sözde en radikal konumda olanlar arasında bile hiç konu edilmeyen ve tartışılmayan da budur.

Ulus devletin sonu, politik olanın (yani devletin), **nasıl tanımlanırsa tanımlansın**, ulusal olana göre tanımlanmasının reddi; yani fiilen ulusal devletlerin yıkılması; bu da fiilen dünya çapında bir “*Proletarya Diktatörlüğü*” demektir. Diğer bir ifadeyle Proletarya Diktatörlüğü, somutta politik olanı ulusal olarak tanımlama üzerinde bir diktatörlük, ulusal olanı politika dışında tutmadır. Yani bu günkü ulusçuluğun klasik dinlere yaptığını ulusçuluğa yapmaktır.

*

Türkiye’deki tartışmaların ikinci özelliği, onların çoğunluk tarafından yapılan bir azınlıklar tartışması olmasıdır. Yani çoğunluk azınlığın nasıl tanımlanacağını ve azınlıkların ne olacağını tartışmaktadır. **Azınlıklar tartışmanın öznesi değil nesnesidirler.**

Halbuki, Avrupa’daki Türkler, seksenli yıllarda, bir azınlık olarak, hangi hedefler için mücadele edecekleri yönünde tartışmışlardı. Biz de bu tartışmaların içinde yer almıştık. İlişikteki metinler, azınlıkların bir özne olarak sorunu nasıl tartıştıkları ve tartışabilecekleri konusunda önemli dersler içermektedir.

Birinci ders, azınlıkların içinde de, azınlıkların hangi hedefler için nasıl mücadele edileceğine dair bir sınıf mücadelesi olduğudur.

İkincisi, azınlıklar içindeki sosyalistler, azınlıkların sadece kendi sorunlarıyla uğraşmasının en önemli eleştirmeni olmak zorundadır.

Üçüncüsü de bu ikinciden çıkar. Azınlıklar, toplumun çoğunluğunu taleplerine kazanabilmek için, tüm toplumun önüne kendi sorunlarıyla birlikte büyük çoğunluğun sorunlarını da çözen bir programla çıkmak zorundadırlar.

Almanya'da seksenli yıllarda yapılmış tartışmalar bağlamında yazılanların, Azınlıklar sorununun tartışılmasını epey aydınlatacağını düşünüyoruz.

03 Kasım 2004 Çarşamba

demir@gmx.li

<http://www.comlink.de/demir/>

Göçmenlerin Bir Azınlık Olarak Talepleri Neler Olmalıdır?

Önümüzdeki toplantının gündemindeki konulardan biri de "*Kültürel Özerklik*". Önceki toplantıda, ayrı bir gündem maddesi olmamakla birlikte, diğer konular bağlamında bu konu da yer yer ve dağınık bir şekilde tartışılmış; ortaya oldukça değişik pozisyonların çıktığı görülmüştü.

Esasında "*Kültürel Özerklik*" gündem maddesi de tıpkı "*Çifte Vatandaşlık*" maddesinin yanlılığına sahiptir. Toplantıdaki tartışmalardan da görülüşü kadarıyla "*Kültürel Özerklik*" görüşlerden sadece biridir. **Bu başlıkla, görüşlerden birine bir imtiyaz tanınmaktadır.** Konunun başlığı daha doğru olarak şu olabilir: "***Bir Azınlık Olarak Göçmenlerin Talepleri Ne Olmalıdır?***"

Ancak bu başlık bile, göçmenlerin aynı zamanda bir **ulusal azınlık** olduğu varsayımına dayandığı ve bu konuda bir görüş birliği olup olmadığı bilinmediği için gerçekte ikinci aşamada tartışılması gereken bir konuyu içerir. Bu bağlamdaki ilk madde: "*Göçmenler bir ulusal azınlık oluşturmakta mıdır?*" gibi bir şey olmalıdır kanımızca.

Biçime ilişkin bu kısa değinmelerden sonra konunun kendisine gelelim.

Kanımızca **göçmenler** aynı zamanda **birer ulusal azınlık oluşturmaktadırlar.**

Osman'ın da (Hamburg) belirttiği gibi bu **yeni bir fenomendir**. Normal olarak ulusal azınlıklar, çok eski çağlardan beri, belli bir ulusun toprakları üzerinde dağılmış; bu süre zarfında kendi ulusal kimliklerini korumuş topluluklardır. Bunun en bilinen örneği Yahudilerdir. Türkiye'de bulunan, tüm imha, mübadele, asimilasyon çabalarına rağmen hala az da olsa var olmaya devam eden Ermeniler, Rumlar, Süryaniler de bu tür azınlıklara bir örnek olarak gösterilebilir.

Avrupa'daki göçmen azınlıklar ise, tamamen yeni, Savaş sonrasındaki boom döneminin ortaya çıkardığı bir fenomendirler. Bu azınlıkların yeni ortaya çıkmış olması, onların bir azınlık olmadığı anlamına gelmez. Çeşitli uluslardan bu göçmenler, kendilerini başka bir tarihsel yaşantının ve geleneğin devamcıları olarak kabul ettiklerine; ulusal özelliklerini koruduklarına göre; ayrı bir milliyet ve kültür çevresinden oldukları duygusu onlarda bulunduğu göre birer ulusal azınlıklırlar ve birer ulusal azınlık olarak baskı altındadırlar.

Ne var ki bu azınlıklar belli bir toprak parçası üzerinde yoğunlaşmış olmadıkları için problemin çözümü karmaşık bir hale gelmektedir. Eğer belli bir toprak parçası üzerinde yoğunlaşmış olsalardı, onların kendi kaderlerini tayin hakkı savunulur ve taleplerin ne olacağı konusunda pek fazla bir problem çıkmazdı.

O halde sorun şudur: **Belli bir toprak parçası üzerinde yoğunlaşmamış azınlıkların** uğradığı özgül baskılara karşı talepler neler olmalıdır? Bu soruyu sorarken, o azınlıklardan insanların hukuki, siyasi vs. eşit haklarının olduğu, ama bir azınlık olarak özgül konumlarının tanınmadığı varsayımından hareket ediyoruz. Örneğin, İngiltere'deki birçok göçmen grubu bu

kategoriye girmektedir. İngiliz pasaportu taşımaktadırlar ve bir İngiliz'in sahip olduğu haklara sahiptirler. Türkiyelilerin durumu daha problemlidir olduğundan, konuya açıklık getirmek için böyle bir soyutlama yapmak gerekmektedir.

Toplantılara katılan bir grup arkadaş (örneğin *Göçmen* dergisi çevresinden gelenler) bu soruya "*Kültürel Özerklik*" cevabını veriyorlar.

Ne var ki, "*kültürel özerklik nasıl bir şeydir? Bundan kastedilen nedir?*" gibi sorulara açık cevaplar veren bir metin ortada yok. Varsa da biz bilmiyoruz. Daha ziyade kişisel konuşmalardan çıkarabildiğimiz kadarıyla, "*Kültürel Özerkliği*" savunan arkadaşlar, bu sloganla kültür sorunlarına ilişkin bir özerkliği kastediyorlar.

Fakat bu izlenimimizden de emin değiliz. Değiliz çünkü, bu arkadaşlardan bazılarının, Lenin'in "*kültürel otonomi*" sloganını reddetmesinin yanlış olduğunu söylediklerini ya da en azından bu kanıda olduklarını biliyoruz. Tam bu noktada "*kültürel otonomi*" diyen arkadaşların, bundan kültürel alanda bir otonomiye kastedtikleri yolundaki izlenimimiz yok oluyor. Ya bizim bu izlenimimiz yanlış ya da bu arkadaşlar Lenin'i yanlış anlamış durumdadır. Konuyu biraz açalım:

Türkiye Solu'nda da "*Kültürel Otonomi*"den, müthiş bir yanlış anlama ile, **kültür hayatında, kültürel alanla sınırlı bir otonomi** anlaşılmaktadır. Ancak bu anlayışlara kaynak olan meşhur tartışmada ve Lenin'in çok bilinen yazısında, ne Lenin, ne de eleştirdiği muhatapları, "*Kültürel Otonomi*"den Türkiye Solu'nun anladığını anlamamaktadır. O tartışmada bu kavramın içeriği şudur: **Alanı, belli bir bölgede yoğunlaşma söz konusu olmadığı için, bölgeye değil, kültüre göre belirlenen hukuki, siyasi, mali vs. bir otonomidir.** Yani "*Kültürel Otonomi*" sloganında "*Kültür*", otonom olacak şeyin **kendisini değil, içeriğini değil**; tabiri caiz ise **sınırını** belirlemektedir. Bir bakıma "*Bölge*"nin karşılığı olarak, onun olanaksızlığından -çünkü bölgesel bir yoğunlaşma yoktur- onun yerine ikame edilmiş bir kavramdır.

Konuyu bir örnekle somutlayalım. Diyelim ki Almanya'da yaşayan insanlar kendilerini şu ya da bu ulusun üyesi olarak kaydettirecekler ve örneğin Almanya'nın çeşitli şehirlerine, sokaklarına, bölgelerine dağılmış olan Türkler, kendilerini Türk olarak kaydettirenler olarak, ortaklaşa ayrı bir meclise, bakanlara, mahkemelere, hukuk sistemine, dolayısıyla bütün bunlar için özerk vergilere, vergi toplamak için vergi memurlarına okullara sahip olacaklardır. Yani bölgesel otonomiden kastedilen gibi, ortada otonom, yani içi işlerinde serbest bir devlet olacaktır. Sadece farklı olarak, bu devletin belli bir toprak parçası olmayacak; oraya buraya dağılmış bir nüfusu olacaktır ve bu nüfusun kimlerden oluşacağını da "*Kültür*" belirleyecektir. Lenin'in muhatapları "*Kültürel Otonomi*"ye bu anlamı veriyorlardı ve Lenin de onlarla bu anlamda tartışıp karşı çıkıyordu.

Sanırsanız bu toplantıda "*Kültürel Otonomi*"yi savunanlardan hiç kimse ona bu anlamı yüklemiyor¹. O halde, hem talebin "*Kültürel Otonomi*" olarak adlandırılması yanlıştır ve yanlış anlamalara yol açmaktadır; hem de Lenin'e yöneltilen suçlama saçmadır.

Eğer, yorumladığımız gibi, **sırf kültür alanıyla sınırlı bir otonomi** kastediliyorsa, konu yine açık değildir. Çünkü "*Kültür*"den anlaşılanın **ne olduğu** belli değildir. Kültür kavramı birçok farklı anlamlara sahiptir bu anlamlar arasında kesin bir sınır çizmek de güçtür.

Örneğin Kültür, "*bir yaşam tarzı*" olarak anlaşılabilir. Farklı kültürler arasındaki, Almanların "*Günlük Hayat*" dediği alandaki kültürel çatışmalardan söz ederken, "*Kültür farkı*" gibi bir kavram kullanıldığında, Kültür'ün buradaki anlamı yaşam tarzıdır. Yani kimi sandalyede yemek yer, kimi bağdaş kurup, kimi elle yer, kimi çatal bıçakla, kimi duran suyu akıtıp yıkanır, kimi akan suyu durdurup yıkanır vs.. Ve bu yaşam tarzı farklılıkları "*Günlük hayatta*" müthiş çatışmalara yol açarlar. Ancak bu çatışmalara ne devrimle, ne yasalarla ne kararnamelerle son verilemez. Bunlar ancak hayatın kendiliğinden akışı içinde değişip yok olma şansına sahiptirler. Dolayısıyla **siyasi bir sloganın konusunu oluşturamazlar**. "*Kültürel Otonomi*"den kastedilen herhalde bunlar olmasa gerek. Yani "*yaşam tarzı*" anlamında kullanılmıyor olsa gerek.

Kültür, güzel sanatların genel bir karşılığı olarak da kullanılır. Kastedilen herhalde bu da değil. Kimsenin şu veya bu şiiri yazmasına; şu veya bu müzik parçasını bestelemesine kimsenin karıştığı yok. Ürünün kaderi de büyük ölçüde kapitalizmin pazar yasalarına göre belirlenir.

Kültür, toplumdaki bütün maddi ve manevi değerler olarak anlaşılıyorsa, sorun daha basitleşmiş olmuyor. Örneğin Türklerin, Almanlarla ortaklaşa maddi ve manevi değerleri, ayrı olanlardan çok fazladır. Aynı tipte, mutfak, banyo, tuvalet, odalardan müteşekkil, çekirdek aileye göre yapılmış evlerde yaşıyorlar, aynı fabrikadan çıkmış elbiseleri giyiyorlar, aynı fabrikalarda çalışıyorlar, aynı türden arabalara biniyorlar, hesaplarını aynı zaman, para, ölçü birimlerine göre yapıyorlar, aynı saatte kalkıyor ve aynı saatte yatıyorlar, aynı yollarda yürüyüp, aynı mağazalardan alışveriş ediyorlar vs.. Ama bütün bunlar içinde ayrı olanlar, yani ayrı müzikten zevk almak, ayrı tad zevki bulunmak vs. kastediliyorsa hem bunların siyasi bir sloganla ilişkisi yoktur, hem de bu sınırın nerede çekileceği belli değildir. Bir ulustan insanlar arasındaki farklar çoğu kez, ayrı ulustan insanlar arasındakilerden daha fazladır.

En geniş anlamında Kültür kavramına Hukuk da girer. Yani kastedilen hukuki bir otonomi olmasa gerek. Buna hiç bir devlet müsaade etmez. Örneğin "göze göz, dişe diş" başka bir hukukun temelidir. Hukuku kapsayan bir kültürel otonomi, belli bir azınlığın kendi aralarındaki anlaşmazlıklarda kıssas ilkesini kabul eder ve diğer mahkemeler onlara karışamaz. Kimsenin böyle bir şeyi savunduğunu sanmıyoruz. Demek ki, Kültür kavramına burada hukuk dahil edilmemektedir.

¹ Ne var ki, bu yargımızın aceleci ve dikkatsizce yapılmış bir yargı olduğunu toplantılarda gördük. Die Brücke (Köprü) dergisinden Necati Mert, tamı tamına, sınırı kültürle belirlenmiş böyle devletleri savunuyordu.

Kültür'den okumuşluk yazmışlık düzeyi de anlaşılır. "*Kültürlü insan*" denildiğinde, bu anlamda kullanılmış olur. Aşağı yukarı bilgili, çok okumuş, çok mürekkep yalamış demektir. Bunun kastedilmediği de açık.

En geniş anlamıyla bile Kültür'ü anladığımızda, bundan: 1) Yaşam Tarzı, 2) Hukuk, 3) Maddi ve manevi değerler 4) Bilgi Düzeyi'ni çıkardığımızda geriye ne kalıyor? Herhalde bir çok şeyin yanı sıra şu üç öge: 1) **Dil**, 2) **Din**, 3) **İdeolojiler**. Esas tartışmanın bu sorunlarla ilgili olduğu açıktır. O halde eşyaya adını koyalım. Kültür gibi ne olduğu belirsiz bir kavram yerine, konumuz bakımından önemli olan bu üç sorunu ele alalım. Burada yaptığımız gibi "Kültürel Otonomi" kavramını analiz edip, kastedilmeyenleri çıkardığımızda, geriye bu üç önemli öge kaldığına göre; "*Kültürel Otonomi*" talebi, bu arkadaşların kullanımında: **Dinsel, dilsel, ideolojik Otonomi demektir**. Şimdi bu üç ögeyi ve her biri konusunda taleplerimizin neler olması gerektiğini ele alalım.

Din'den başlayalım. Dinsel Otonomi demek, dini bir cemaatin iç işlerinde serbest olması demektir. Söz konusu olan azınlıklar olduğuna göre, azınlık dinlerinin iç işlerinde serbest olması demektir. Ama bu zımnen, devletin tanıdığı resmi bir din olabileceği anlamına da gelir. Ve bu anlamda, bir talep olmaktan ziyade, Almanya'daki geçerli durumu tanımlar, azınlık dinlerine otonomi kavramı. Çünkü Devlet, resmen Katolikliği ve Protestanlığı tanımakta, onlara vatandaşlardan (bu arada o dinden olmayanlardan da) aldığı vergilerden bahşişler dağıtmakta; yönetici ve memurların çalışmaya başlayışlarındaki yeminlerinde dini unsurlar bulunmaktadır; tatil günleri Hıristiyan dinine göre belirlenmektedir vs.. Buna karşılık, örneğin Müslümanlar tamamen otonom bir hayat yaşamaktadır. İbadet yerlerini kendi paralarıyla yapıyorlar. Birçok yerde imamlarını kendileri bulup finanse ediyorlar; dini eğitim veren okullarını kendileri kuruyorlar vs..

Dinsel Otonomi bizlerin talebi olamaz. O, zaten verili durumu sürdürmek demektir. Ama bizlerin talebi, örneğin İslamiyetin de resmi bir din olması olamaz. Biz, devletin dinsel inançlara her türlü müdahalesine, yani bazı dinlerin imtiyazlı, bazılarının imtiyazsız olmasına karşı çıkmalı, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmasını savunmalıyız. Yani Hıristiyanlığa tanınan imtiyazlara karşı çıkmalı, onun da Müslümanlıkla ve diğer dinlerle aynı statüye getirilmesini savunmalıyız. Ama aynı şekilde, kimi akli evvellerin talep ettiği gibi, örneğin kuran kurslarının kapatılması gibi taleplere de karşı çıkmalıyız. Her cemaat tamamen kendi özverisiyle istediğini yapabilmelidir.

O halde bizlerin sloganı, **dinsel otonomi değil, din ve devletin ayrılması** klasik talebi olabilir.

Ancak İslamlık söz konusu olduğunda durum daha karışıktır. Din ve devlet işlerinin ayrılması talebi, dinin belli bir tanımına, yani sadece kişisel bir inanç sorunu olduğu; kişiyle Allah arasında bir sorun olduğu; dinin başka bir şeyi kapsamadığı anlayışına dayanır. Ama bazı dinler kendilerini böyle tanımlamazlar. Örneğin İslamlık. **O sadece bir inanç sistemi değildir; aynı zamanda bir hukuk sistemidir.** İnsanlar arası ilişkileri düzenler. Dolayısıyla, yaşayan değil ama "**Ortodoks**" **İslamlıkla laiklik ilkesi arasında uzlaşmaz** bir çelişki vardır. Hiç bir devlet kendi egemenlik alanı içinde başka bir hukuk sistemine müsaade etmez.

Ama aynı şey İslam hukuku için de geçerlidir. Bu durumda sorunun çözümünün bir tek yolu vardır: güç ilişkisi. Güçlü olanın sistemi diğeri üzerinde bir diktatörlük demektir.

Bu durumda sorun şudur: Biz hangi hukuk sisteminden yanayız ya da yana olmalıyız? Biz laik bir sistemden yana olmalıyız. Bu bir inanç sistemi olarak Müslümanlığın devletten bağımsızlığı demektir ama aynı zamanda bir hukuk sistemi olarak, onun tanınmamasından yana olmak demektir.

Bu, kimi militan İslam gruplarla açık bir çelişkiyi davet eder. Ancak fazla abartılmamalıdır. Bu tarikatlerin üyesi dahi olsalar Müslümanların çoğu böyle bir programdan yana değildirler; ezilenler arasında yaşayan İslamlık başkadır; İslam felsefesi ve hukuku başkadır. Devlet dininin İslamlık olduğu dönemlerden bile, halk arasındaki problemleri şer'i değil örfi hukuka göre çözümlenmiştir. Hatta Osmanlı İmparatorluğu'nda örfi hukuk daha büyük bir öneme sahip olmuştur.

O halde bir daha tekrar edelim: Kültürel otonomi kavramının içeriğinde din varsa, sloganımız kültürel, yani dinsel otonomi olamaz. Tek doğru slogan devlet ve din işlerinin ayrılmasıdır.

Gelelim dilsel otonomiye. Sloganımız bir **dilsel otonomi de olamaz**. Bu talep, azınlık dillerinin dezavantajlı durumunun korunması anlamına gelir. Yani devlet azınlık dillerinin öğretilmesine; o dili kullananlar arasında bir kültürel hayatın gelişmesine karışmayacak demektir, ki bugünkü durum aşağı yukarı tam da buna tekabül eder.

Bizim sloganımız **Dillerin Eşitliği** olmalıdır. Yani **hiç bir dile imtiyaz tanınmaması; hiç bir dilin baskı altına alınmaması**.

Dillerin eşitliği, isteyene ana dilinde eğitim hakkı demektir. Ya da aynı zamanda ana dilini ikinci bir dil olarak seçme hakkı demektir. Bu okulların ayrılmasını gerektirmez. Temel ilke, kimsenin ana dilinden başka bir dilde eğitim yapmaya zorlanmaması; ama aynı zamanda ana dilinde eğitim yapmaya da zorlanmamasıdır. Bu devletin bütün yayınlarının tüm azınlık dillerinde yapılması demektir. Bu televizyon ve radyoda diğer dillerin de yayınlarının bulunması demektir.

Ama bütün bunlar "*kültürel özerklik*" kavramına girmez; dillerin eşitliği kavramına girer. Ve kültürel özerklik kavramına karşı çıkan Lenin'in savunduğu da budur.

Ancak, dil bir araçtır. İnsan onunla düşünceyi işler. Tıpkı makinalarla doğayı işlediği gibi. Peki, işlenecek olan düşünce ne olacaktır? Burada üçüncü öğeye, ideoloji bahsine geliyoruz.

Modern toplumda hiç bir düşünce yoktur ki ideolojiler yani sınıfsal çıkarlar dışı olsun. "*Kültürel özerklik*", eğer ideoloji kavramını da içeriyorsa, "*ideolojik özerklik*" gibi bir saçmalığa varırız. Ezilenlerin sloganı ancak, ideolojik savaş olabilir ki, bunun en uygun koşulları fikir özgürlüğünü garantileyen kanunlarla oluşur. Bu durumda biz, örneğin, meslek yasağı gibi yasalara karşı çıkmak zorundayızdır.

O halde, bir azınlık olarak göçmenlerin talepleri "*Kültürel Özerklik*" **değil**, her iki anlamıyla da değil, **laiklik, dillerin eşitliği** ve **fikir özgürlüğü** olabilir.

Bütün bunlar ise, biz göçmen azınlıkların sorununun sadece bir yanını; ve esasında **daha da az yakıcı** olan yanını temsil eder. Bugün bir göçmen azınlıklar hareketini tartışan bizler

arasında "*kültür*" sorununun böyle öne çıkması; ve çok harcı alem bir şeymiş gibi, **eşit haklar, kotalama, imtiyazlı fonlar** gibi; çok daha can alıcı sorun ve sloganların ikinci plana düşmesi de bir rastlantı değildir.

Bunu tartışanlar göçmen azınlıkların genel kitlesinin eğilimlerini ve sorunlarını yansıtmamaktadır. Bu tabaka genel işçi kitlesine oranla, günlük hayatta, yaşam tarzı anlamında, ama hiç de siyasi bir mücadelenin konusu olmayan bir alanda Almanlarla sürekli bir çelişki içinde bulunduğu; ve mesleki ilgileri genellikle kültüre yönelik olduğundan bu sorunlar öne çıkmaktadır.

Günlük hayatta karşılaşılan kültürel çatışmaları aşmanın; Almanların etno-sentrizmini en azından törpülemenin yolu, kültürel hoşgörü üzerine nutuklar çekmekten; broşürler yazmaktan ve "*kültürel otonomi*" sloganını atmaktan geçmez. Bütün bunlar sadece onların hor görülerine haklılık kazandırır ve pekişmesini sağlar. Bu alandaki gerçek değişiklik, milyonlarca göçmenin hakları uğruna militan bir mücadeleye girmesinden geçer. Böyle bir yığinsal ve politik hareket, günlük hayatı da etkiler. Ama bunun şartı: Doğru program ve stratejiler ortaya koymak; göçmen yığınlarına ulaşmaktır.

Demir (Hamburg)

1988

Kültürel Özerklik Tartışmalarına Katkı

-I-

“Kültürel Özerklik Tartışmaları” ve Lenin

Doğması mümkün olan bir **göçmen azınlıklar hareketi**, diğer hareketlerin deneylerine dayanarak oluşmalıdır. Ancak böylece onların geçtiği aşamaları daha hızlı, minyatür ölçülerde aşma olanağına sahip olabilir.

Fakat, henüz kelimenin gerçek anlamında doğmamış olan bu hareket, bugün, tüm hareketlerin bir gerileme, yatağına çekilme döneminde; bunun yarattığı moral bozuklukları, özel hayata dönüşler, genel olarak teoriye ve özel olarak da Bilimsel Sosyalizme duyulan bir güvensizlik ve ilgisizlik döneminde; böylesi bir tarihsel atmosferde,-şekillenme eğilimi göstermektedir. Bu eğilimler göçmen azınlıkların sorunlarının bilincine varan; kendileri bu göçmen azınlıkların bir entelijansiyası olmaya aday aydınlar üzerinde de yansımakta ve böylece ancak teorik çalışma aracılığıyla kavranabilecek olan diğer hareketlerin tarihsel tecrübelerinin hızla aşılması olanaklarını azaltmakta; henüz tohum halindeki bu hareket birbiri peşi sıra çıkmaz sokaklara; Amerika'yı yeniden keşiflere yöneltmektedir. Güçlüklerin büyük bölümü tam da bu özgül tarihsel durumdan kaynaklanmaktadır.

Bu tarihsel koşullarda göçmen sorunlarına ve bir göçmenler hareketine yöneliş; aynı zamanda Burjuva ve Küçük~Burjuva Sosyalizmlerinin Marksizm'le bağlarını koparmalarına tekabül etmektedir. Marksizm'in itibarı olduğu dönemlerde (örneğin 1960'ları sonu ve 70'lerde) bu sınıfsal eğilimler kendilerini Marksist bir terminolojiyle; Marksizm alanı içinde ifade etme eğilimindeydiler. Bu eğilimlerin gerçek sınıfsal anlamlarını kavramayı güçleştirmekle birlikte; en azından, bir ölçüye kadar taraflarca kabul edilen ortak bir kavramsal temel sağlıyordu.

Bugün ise, Marksist kabuğun atılmasıyla birlikte, tartışmalar tamamen farklı teoriler, kavramlar ve programlar biçiminde ortaya çıkmaktadır. Farklılıkları tespit nispeten daha kolaydır, çünkü bu farklar doğrudan doğruya kavram ve hedeflerde ifadesini bulmaktadır; ama aynı zamanda tartışmayı yürütecek bir ortak dil bulmak zordur. Ve tam da bu nedenle ayrılıklar, daha somut, programatik bazda tartışılma olanağına sahiptir.

Göçmen azınlıkların sorunlarına yönelişin aynı zamanda Marksizm'den ve genel olarak teoriden uzaklaşmaya paralel gitme eğilimi göstermesi, yüzeysel olarak bu süreci gözlemleyenlerde, göçmen azınlığın sorunlarına yönelmenin ancak sosyalizmden uzaklaşmayla mümkün olabileceği, ya da bu uzaklaşmanın bir ifadesi olduğu gibi bir yanılsamaya yol açmaktadır, ki bu yanılsama içinde bulunanlar genellikle kendilerini "Marksist" olarak tanımlayanlardır. Bunun sonucu olarak da, taraflar birbirine karşılıklı kanıtları sunmakta; birbirlerinin görüşlerine varlıklarıyla haklılık kazandırmaktadırlar.

Sonuç olarak ortaya şöylesine bir sahte ikilem çıkmaktadır: Eğer Marksizm'e inanıyorsanız, bir göçmen hareketi karşısında ilgisiz hatta düşmanca davranmak zorundasınız; eğer göçmen hareketine yöneliyorsanız Marksizm'den uzaklaşmak zorundasınız.

Bu sahte bir ikilemdir. Taraflar gerçekte aynı madalyonun iki yüzünü oluşturmaktadırlar. Bir göçmen hareketinin imkan ve gerekliliklerini kabul etmek, Marksizm'den uzaklaşmayı gerektirmez; aksine tam da Marksizm bu imkan ve gerekliliği görmeyi gerektirir; tersine göçmen hareketine yöneliş, o hareketin başarısı için Marksizm'i gerektirir. Ama dogmatik bir Marksizm'i değil, Tarihin gördüğü en devrimci öğreti olan, eleştirel ve yaratıcı Marksizm'i. Biz bu üçüncü alternatifi; sahte ikilemin karşısındaki kutbu savunuyoruz. Bu nedenle de Marksizm'e yönelik eleştirilere cevap verme gereğini her an, her adımda hissediyoruz.

Göçmen hareketi içinde, ortak problemlerden kaynaklanan pratiğe yönelik bir birliğin yanı sıra, program ve strateji bağlamında ayrılıklar, tartışmalar olacaktır. Ama aynı zamanda "ideolojiler arası" bir tartışma da olacaktır. Marksistlere yönelik, şu sıralar en yaygın eleştirilerden biri de "*Kültürel Özerklik*" sorunu etrafında düğümlenmektedir. Denilmektedir ki , "*Lenin Kültürel Özerkliği reddederken yanılmaktaydı, ama biz bunu savunmalıyız*". Bu anlayış Gündemde de ifadesini bulmuş ve gündeme konu "*Özerklik*" başlığı altında alınmıştır.

Bu eleştirilere karşı çıkanlar da görülüyor. Ancak bu talebi, kendilerini Marksist olarak kabul ettikleri için reddedenler, Kültürel Özerklikten bu talebi öne sürenlerle aynı şeyi anlıyorlar:. Sadece **Kültür'le sınırlı bir özerklik**; sadece **Kültür'ü kapsayan bir özerklik**.

Çoğumuz Türkiye sosyalist hareketinden geliyoruz. Bugün Marksizm'i savunsak da savunmasak da onu orada öğrendik. Türkiye sosyalistleri arasında, çok yaygın ve korkunç sonuçlar doğuran, muazzam bir çoğunluğun paylaştığı bazı ortak yanılgılar vardır; Kültür'ü kapsayan bir özerkliğin "*Kültürel Özerklik*" sloganının anlamı olduğu gibi.

Tek yaygın yanılgı bu değildir. Örneğin, 1905'te Lenin'in savunduğu "*İşçilerin Köylülerin Demokratik Diktatörlüğü*" sloganı, Türkiye solunun hemen hepsince "*Köylülük Desteğinde Bir Proletarya Diktatörlüğü*" olarak anlaşılır. Bu, müthiş ve gücü yaygınlığından gelen yanlış anlama nedeniyle Türkiye Solu, gerek İki Taktiği, gerek Nisan Tezleri'ni, gerek daha sonraki tartışmaları ve gerekse Ekim Devrimi'nin kendisini doğru yorumlama, anlama olanağını yitirir.

Bir başka korkunç ve yalan yanlış anlama, **bir tarihsel "geçiş dönemi"** olan "*Proletarya Diktatörlüğü*" ile, Komünizmin alt aşaması olan Sosyalizmin aynı şey sayılmasıdır. Böylece gerek "*Tek Ülkede Sosyalizm*" tartışmalarını; gerek Sovyetlerdeki gelişmeleri; gerek Sovyet Devletinin karakterini; gerek Gorbaçov reformlarını anlamak olanaksızlaşır.

Bunların sonucu olarak gerek çağımıza damgasını vurmuş en büyük olaylar; en büyük tartışmalar gerekse bugün varolan güçlerin büyük bir bölümü. Türkiye solu için anlaşılmaz ve kavranılmaz kalmaya mahkum olur.

İşte, "*Kültürel Özerklik*" sorununda da böylesine korkunç ve yaygın bir yanlış anlama söz konusudur. Diğer yanlış anlamalarda olduğu gibi, bu problemde de Marksizm'i eleştirenlerin eleştirdiği Marksizm değil kendi yanlış anlamaları; ama Marksizm'i sözde savunanların da savundukları Marksizm değil, kendi yanlış anladıkları Marksizm'dir. O sahte dilemma burada da karşımıza çıkar.

Hem bu sahte dilemmayı somut olarak gösterebilmek; hem de gerçek Marksizm'i bu yanlış eleştiri ve savunular karşısında savunabilmek için bu bölümde meşhur "*Kültürel Özerklik*" tartışmasını, alıntılarla özetleyip tezimizi kanıtlamaya çalışacağız.

Kaynak, Lenin'in iki makalesidir. Her iki Makale de, Sol Yayınları tarafından yayınlanmış olan "*Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*" adlı kitabın 1 ve 52. sayfalara arasında bulunmaktadır. Birinci makale: "*RSDİP'nin Ulusal Programı*"; ikinci makale "*Ulusal Sorun Üzerine Eleştirici Notlar*" başlığını taşımaktadır.

Birinci Dünya Savaşı öncesinde varolan Avusturya-Macaristan imparatorluğu bir "*Uluslar Mozaığı*"dir. Bu yakıcılığı nedeniyle "*Ulusal Sorun*" o zamanki Avusturyalı Marksistlerin daima tartıştıkları bir problemdi. Avusturya Sosyal Demokrat Partisi, 1899'daki Brunn Kongresi'nde gündeminin başına "*Ulusal Sorun*"u alır. Ortada iki karar tasarısı vardır. Birincisi Parti'nin Merkez Komitesi'nin tasarısıdır: Bölgesel bir özerkliği talep etmektedir. İkincisi, Güney Slavları Sosyal-Demokrat Parti Komitesi'nin tasarısıdır: "*Kültürel Özerklik*" talep etmektedir.

İşte, Lenin'in yazılarında tartışmalara ve Lenin'in "*Kültürel Özerkliği*" reddetmesine ve eleştirmesine yol açan tasarı budur.

Peki bu tasarıda "*kültürel özerklik*"ten **kastedilen** nedir? Bu en açık biçimde, tasarı metninden anlaşılabilir. Yalnız tasarı metnini aktarmadan önce, iki kısa açıklama gerekiyor. Kültürel Özerkliği savunan tasarı, Yahudileri bu tasarı kapsamında görmemektedir ve Kongre bu tasarıyı reddedip, aslında bir uzlaşmayı ifade eden Merkez Komitesi'nin tasarısını kabul etmiştir. Şimdi tasarı metnine bakalım; Lenin'in aktardığı kadarıyla tasarı birinci paragrafı şöyle:

"Avusturya'da yaşayan her ulus, üyelerinin bulunduğu bölge hangisi olursa olsun, (dil ve kültür alanına giren) bütün ulusal sorunlarını tam bağımsız olarak düzenleyen özerk bir grup oluşturur."(s. 38)

Aktarılan paragrafta, özerkliğin sadece dil ve kültür konularıyla mı sınırlı olduğu yoksa, diğer alanları da kapsayıp dil ve kültüre göre mi belirlendiği, muhtemelen çeviriden kaynaklanan bir belirsizliğe Sahiptir. Ama "*bütün ulusal sorunlar*" ifadesi, kastedilenin kültürle sınırlı olmadığını gösterir.

Burada kastedilenin sadece kültürü kapsayan bir özerklik değil, kültüre göre belirlenen ama dış işleri hariç bir devletin bütün diğer alanlarındaki özerkliği olduğu hem tasarı alternatifinden, hem de Lenin'in başka yerlerdeki açıklamalarından anlaşılmaktadır.

Tasarının Merkez Komitesi tarafından sunulan alternatifini, sınırı bölgelere göre çekmeyi öneriyordu, dil ya da kültüre göre değil. Yani tartışma özerk olacak şeyin içeriğinde değil, özerkliğin neye göre belirleneceğinde idi. Lenin yukarıdaki ilk paragrafı aktardıktan sonra bunun reddedildiğini belirtip, şunları yazıyor:

"Bunun yerine ülkelik (territorialiste) bir program, yani 'ulusun üyelerinin yaşadığı bölgeyi göz önünde tutmayan' hiç bir ulusal grup yaratmayan bir program benimsendi."(s. 38)

Başka bir sayfada da Lenin yine bu “*Kültürel Özerklik*” programını şöyle açıklıyor:

"Her yurttaş, kendisini şu ya da bu ulusun bireyi olarak kaydettiriyor ve her ulus, üyelerini vergilendirme yetkisi olan, bir ulusal parlamentosu (diyeti) ve ulusal 'devlet sekreterleri' (bakanları) olan bir hukuksal bütün oluşturur." (s. 32)

Alıntılardan da açıkça anlaşıldığı gibi, özerk olan şey sadece kültür olmayacak, **kültür ve dil'e göre belirlenen bir hukuk ve maliye sistemi, yani bir devlet** olacaktır. Bu devletin sadece belli bir toprak parçası bulunmayacak, ama kendi meclisleri, bakanları, bütçesi, vergileri toplayacak memurları, vergi kaçırانları hapse atacak polisleri, o polisleri ve vergi memurlarını eğitecek okulları vs. olacaktır. Bunu bugünün Almanya'sına ve örneğin buradaki azınlıklara uygularsak şöyle bir manzara ortaya çıkacaktır: Türkler, İspanyollar, Yugoslavlar vs. her biri, kendini bir ulusun üyesi olarak kaydettirecek, bunların her birinin toprağı olamayan ama aç işlerinde serbest olan özerk bir devleti olacak; her birinin kendi memurları, okulları olacak vs. .

Bu planın saçmalığı ve uygulanamazlığı ortadadır. Sanırız bunu şimdi kimse savunmuyor. Bunu reddeden ve eleştiren Lenin'in hiç de haksız olmadığı ortadadır. Dolayısıyla Lenin'e yöneltilen eleştiriler anlamsızdır.

Bu durumda "*Kültürel Özerkliği*"savunan arkadaşlar diyebilirler ki: "*Evet, Lenin buna itiraz ederken haklı, biz, kabaca, "Kültürel Özerkliğe" karşı çıktığı için Lenin'i eleştirmekte yanılmışız. Ancak, haklı olduğumuz bir yan var. Bizler "Kültürel Özerklik"ten, sadece Kültür sorunlarına has bir özerkliği kastediyoruz, yani esas olarak okulları. Lenin bu anlamda bir kültürel özerkliği de reddetmektedir."*

Doğrudur, Lenin bu anlamda da bir kültürel özerkliği reddetmektedir. Yani okullarda öğretilecek standart dersleri, her dil ya da ulus grubunun belirlemesini, bunların okullarının ayrılmasını reddetmektedir. Örneğin şöyle yazıyor:

"Pratik uygulamada 'toprak-dışı' (şu ya da bu ulusun üzerinde yaşadığı toprağına bağlı olmayarak) özerklik planı, ya da 'ulusal kültür özerkliği' bir tek şeyi ifade edebilir: okulun uluslara göre, bölünmesi, yani eğitimde ulusal kapalı alanların kabulü. Proletaryanın sosyalizm uğruna, sınıf savaşı bakımından sorunu ele almasından vazgeçtik, demokrasi açısından bile ünlü Bund'çu planın bütün gerici niteliğini anlayabilmek için, bu planın gerçekten neyi temsil ettiğini açıkça görmek yeter." (s. 36)

Peki, Lenin, okulların ayrılmasına ve onların programlarının o azınlıklar tarafından belirlenmesine hangi gerekçelerle itiraz etmektedir?

Lenin, itirazlarını toplumsal tecrübeye ve soyutlamalara dayandırmaktadır. Okulların ayrılmasının nasıl bir sonuç verdiği ve kime hizmet ettiğine örneklere bakarak bir karar verir. O zamanın dünyasında, okulların uluslara göre ayrıldığı tek örnek, ABD'nin güney eyaletleridir. Orada siyahlar ve beyazlar ayrı okullara gitmektedirler:

"Bir örnek ve okulun 'ulusallaştırılması' için bir proje, bize neyin söz konusu olduğunu açıkça gösterecektir. Amerika Birleşik Devletleri'nin bütün yaşamında, Kuzey eyaletleriyle Güney eyaletleri halâ bölünmüş durumdadır; Kuzeyde özgürlük ve köle sahiplerine karşı savaşım gelenekleri egemendir; Güneydeki eyaletlerde iktisadi baskıya uğrayan, kültürel bakımdan

geri halde tutulan (...) vb. zencilere karşı zulmün kalıntılarıyla birlikte, . köleci gelenekler egemendir. Kuzey eyaletlerinde zencilerle beyazlar aynı okula giderler, Güneyde zenciler için özel okullar -eğer deyimi uygun görürseniz 'ulusal' ya da ırksal okullar - bulunmaktadır. Bana öyle geliyor ki, bu, okulun 'Ulusallaştırılması'nın biricik pratik örneğidir." (s. 36)

Keza, Lenin'in yazıyı yazdığı sıralarda, Çar'ın bakanlarından biri, Yahudi okullarının "ulusallaştırılması" yani ayrılması yönünde bir yasa tasarısı hazırlamış bulunmaktadır ve Lenin itirazına bir argüman olarak bunu da getirir. Lenin tavrını belirlerken, somut olgulardan hareket ediyor. Soruyor; "okulların uluslara göre ayrılması kime hizmet ediyor ve bunu kim istiyor?" diye. Ve örneklerle cevaplandırıyor: Amerika'nın kölecileri, çarın bakanları. Bu nedenle, bırakın bir sosyalisti, bir burjuva demokrasinin bile buna karşı çıkması gerektiğini yazıyor.

Aynı gerici, ayırıcı eğilim, ilke olarak değil ama pratik bir uygulama olarak bugünkü Almanya'da da görülmektedir. Yabancıların çocukları sistematik olarak "Sonderschule"lere aktarılmaktadır.

Ancak, buna da itiraz edilebilir. Denilebilir ki, ayrılma var, ayrılma var. Söz konusu örnekler, eşitsiz durumlarda, zorla yapılan ayrılmalardır. Biz eşit olacağımız varsayımından hareketle, gönüllü bir ayrılmadan yanayız. O zaman bu tehlikeler söz konusu olmaz. Azınlıklar böylece kendi kültürlerini özerk olarak geliştirme olanağı bulurlar. İlk bakışta pek mantıklı gibi geliyor, ancak meseleyi biraz derinliğine ele almaya çalışalım.

Bir an için, Türk azınlığın bütün haklara sahip olduğunu ve bu azınlığın kendi okulları, müfredat programları, öğretmenleri olduğunu var sayalım. (Programların içeriği bahsine sonra geleceğiz.)

Bir çok çocuk ve genç için bu okullara gitmek, coğrafi nedenlerle olanaksız ya da çok güç olacaktır; bu okullardaki eğitimin kalitesi ister istemez Alman okullarına göre daha düşük olacaktır, daha çok ezbere dayanacaktır, Türkiye'nin ve Türklerin daha kalitesiz öğretmenleri tarafından verilecek, aynı kalitesizlik kitaplara da yansıtacaktır. Eğitim Türkçe olduğundan, ne kadar iyi öğretilirse öğretilsin öğrenciler Almanca'ya daha az egemen olacaklardır vs.. Okulu bitirdikleri andan itibaren, bir azınlık olmaları dolayısıyla fiiliyatta aleyhlerine olacak tercihlerin nötr olacağını varsaysak bile, eğitimin kalitesi nedeniyle daha az iş bulma şansları olacaktır. Ve bir kaç kuşak sonra Almanlarla Türkler arasında bugünkünden çok daha büyük bir kastaşma, Türklerin de alt kastı oluşturma durumu ortaya çıkacaktır. Bu sürecin ulusal düşmanlıkları ve önyargıları ne kadar körükleyeceği de işin cabasıdır. Kültürel özerkliği öneren arkadaşlar, azınlıklara, fiilen Huxley'in Yeni Dünya'sında gamma kategorisinden bir rol öngörmektedirler. Ve bu, tam da burjuvazinin "*İkili Toplum*" planlarına denk düşmektedir.

Lenin'in okulların ayrılmasına itirazlarından biri de, bu okulların fiilen papazların elinde olacağıdır. Aynı şey Türkler için de geçerlidir. Ayrı Türk okulları demek, hocaların egemenliğindeki okullar demektir. Ve bu burjuvazi için hiç de kabul edilmeyecek bir şey değildir. Gönlünde yatan aslandır.

Lenin'in, Kültürel Özerkliğe karşı çıkarken ki **mantıklı itirazı** ise **Kültür'ün İdeoloji'den ayrılamayacağı** noktasında toplanır. Şöyle yazıyor:

"Eğitim alanını ayrı tutmak her Şeyden önce sağma bir ütopyadır, çünkü (genel olarak 'ulusal kültür' gibi) okulu ekonomiden ve siyasetten ayırmak olanaksızdır." (s. 35)

İdeoloji Kültürün bir ögesidir ve onu soyutlamak mümkün değildir. Ama herhangi bir ulus ya da azınlık içinde bir tek ideoloji olamaz, sınıf ayrılıkları varsa bunlar kendilerini farklı ideolojiler biçiminde yansıtırlar. Ne var ki sınıfların konumları da eşit değildir, egemen sınıfların ideolojisi egemen ideolojidir. Kültürü ideolojiden soyutlamak mümkün olmadığına; egemen sınıfın ideolojisi de kültüre egemen olduğuna göre, kültürel özerklik demek, azınlığın burjuvazisinin, egemen sınıflarının ideolojik özerkliği demektir.

Kültürel Özerkliği savunan arkadaşlar. *"Evet biz de tam bunu kastediyoruz, Alman burjuvazisinin ideolojik egemenliği yerine, Türk burjuvazisinin ideolojik egemenliği altında olalım, hiç olmazsa kimliğimizi kaybetmemiş, kültürümüzü geliştirmiş oluruz"* diye düşünüyor olabilirler. Kendi açılarından haklı da olabilirler, çünkü kendileri bizzat o burjuva ideolojisinin taşıyıcılarıdır ve burada Türk azınlığının burjuvazisinin, yani kendilerinin çıkarlarını korumuş olmaktadır, ama o azınlık içinde egemen olmayan bir ideolojiyi savunan bizler de, tam da bu noktada onların savunduğu ideolojinin egemenliğine karşı çıkmak; bizim görevimizin bizzat öncelikle "kendi" burjuvazimizle savaşmak olduğunu söylemekte serbestiz ve haklıyızdır. Sizler için tayin edici ulusal kimlik olabilir, onun karşılığında kendi burjuvazinizin saflarında yer alabilirsiniz, bizler için tayin edici olan ise sınıfsal kimliktir, onu ulusal ya da kültürel kimliğimiz karşısında harcamaya niyetimiz yok.

Kültür'ün Şu ya da bu görünümünü ideoloji'den ayırmak; düşünce düzeyinde yapılabilecek bu soyutlamayı gerçek hayatta yapmak mümkün olmadığı için Lenin *"Kültürel Özerklik"* sloganına, özerkliğin kendisi sırf kültürle sınırlanıyor olsa da karşı çıkmaktadır. Eğer kültürel özerkliği savunanlar ideolojinin ayrılmasını mümkün görüyorlar ise, bu ayrılmanın nasıl olabileceğinin somut mekanizmalarını da göstermek zorundadırlar.

Lenin'in, ideolojinin Kültür'ün soyutlanamaz bir ögesi olduğundan hareketle; her toplumda iki kültür olduğundan söz etmesi, bu soyutlanamazlık göz ardı edildiği, görmezden gelindiği için yanlış anlaşılmaktadır. Şimdi de bu yanlış anlamının üzerinde duralım. Lenin Şöyle yazıyor:

"Her ulusal kültür, gelişmiş olmasa bile, demokratik ve sosyalist bir kültürün öğelerini içerir, çünkü her ulusta, yaşam koşulları zorunlu olarak demokratik ve sosyalist bir ideolojiyi doğuran, sömürülen bir emekçi yığın vardır. Ama her ulusta, aynı zamanda bir burjuva kültür de vardır ve bu, ulusal kültürün "bir ögesi" olarak kalmaz; egemen kültür biçimine bürünür. Böylelikle, "ulusal kültür", genel olarak büyük toprak sahiplerinin, papazların ve burjuvazinin kültürüdür." (s. 21)

Bu çok bilinen alıntıda **Lenin'in egemen ve alt olarak nitelediği şey gerçekte ideolojidir. Ama ideoloji'yi kültürün herhangi bir boyutundan pratik hayatta ayırmak mümkün olmadığı için**, Lenin okuyucunun anlayışına sığınıp, kavramsal düzeyde bu ayrımı yapma gereğini duymamakta, dolayısıyla *"iki kültür"*den söz etmektedir. Aynı Lenin'in Devrimden sonraki tartışmalarda *"Proleter Kültür"* kavramına karşı çıktığı ve onu sağma bulduğu da bilinir. Peki, Lenin kendi kendisiyle çelişmiş olmuyor mu? Olmuyor, çünkü bu tartışmada da Kültür başka bir anlamda kullanılmaktadır.

Eğer Kültür'ü sanat eserleri olarak anlarsak, ki Devrim sonrası tartışmada bu anlamda kullanılmaktadır, bir "*proleter kültür*" olamaz. Olamaz, çünkü proleter ve burjuva devrimlerinin karakteri farklıdır.

Burjuvazi iktidara gelmeden önce kendi kültürünü tıpkı ekonomiye egemen olduğu gibi geliştirebilmiş ve kendi değer yargılarını topluma egemen kılabilmiştir. Ama proletarya toplumsal konumu gereği burjuvaziden daha üstün bir kültür geliştiremez, var olan enerjisini, en iyi beyinlerini, kültürel-sanatsal yaratımlara değil ekonomik, politik ve ideolojik mücadeleye ayırmak zorundadır. İktidara geldiği andan itibaren ise, o güne kadar kendisinden esirgenmiş olan, burjuvazi dahil tüm insanlığın kültürünü özümlemeye yönelmek zorundadır. En geniş yığımlara okuma, yazma ve tahsil imkanları sağlamak; insanlığın sanatsal yaratımlarının ucuz baskılarını yapmak vs. gibi işleri başarmak zorundadır. Proletarya, ancak, tüm yaratılmış kültürleri özümledikten sonra onları aşabilir. Ama bu sürecin kendisi, aynı zamanda proletaryanın yok oluşuna da denk düşer. Proletarya iktidara egemen bir sınıf olmak ve bu egemenliği sürdürmek için değil, tüm sınıfları, dolayısıyla da kendini yok etmek için gelir. Ve iktidara gelme kendini yok etme sürecinin ilk adımındır. Dolayısıyla geleceğin kültürü bir "*proleter kültür*" değil, burjuva medeniyetinden daha üstün bir medeniyetin, sosyalist bir medeniyetin kültürü olabilir. **Sosyalist bir kültür** olabilir, **sınıfsız toplum kültürü** olabilir. Proletarya, sınıfsız bir topluma ulaşıncaya kadar, sadece sosyalist bir **ideolojiyi** geliştirebilir, ama bir **kültürü değil**. İdeoloji Kültür'ün bir ögesi olduğu. ölçüde, genel anlamıyla kültürün sadece bu ögesini geliştirme yeteneğinde olabilir.

O halde Lenin'in yukarıdaki meşhur alıntısı, sanatsal yaratımlar, ayrı bir değer sistemi anlamında anlaşıldığı taktirde Lenin'in ne dediği anlaşılabilir olur. Çünkü böyle bir sosyalist kültür yoktur.

Fakat ezilenler arasındaki bir kültürden, Kültür'ün başka bir anlamında. yani bir "yaşam tarzı" anlamında, belli ölçüler içinde söz edilebilir. İşçiler arasında, adeta evrensel bir karakter taşıyan içme, seksist şakalar, futbol ve takım taraftarlığı gibi bir "*alt kültür*"den söz edilebilir. Keza, fabrikadaki üretimin insanı tüketen - yabancılaşmış emeğine bir tepki olarak, insanın üretim içinde kendini geliştirme ve gerçekleştirme ihtiyacının bir ürünü olarak son derece yaygın olan, iş saatleri dışında el işleriyle, bahçe işleriyle uğraşmak da hemen hemen sınıf işçilere has bir kültür sayılabilir. Gerçekte işçi sınıfının üst ve kalifiye tabakaları arasında bu kültür, alt tabakaları arasında da futbol, seksist şakalar vs. kültürü daha bir yaygınlık gösterir. Ne var ki, Lenin'in tartışma konusu bunlar değildir.

(Esasında burada ele alınan örneklerde görülen, Kültür kavramının, son derece belirsizliğinden, birbiri içine geçmiş değişik anlamlarından dolayı. "*Kültür*" sözcüğüne dayanan bir sloganın nasıl belirsizlikler ve tehlikeler içerdiği de ortaya çıkmaktadır.)

Lenin'in "*Kültürel Özerklik*" sloganına karşı çıkması, onun uluslar, diller, ırklar üzerindeki baskılara duyarsız, kör olduğu anlamına gelmiyor. Lenin'in alternatif olarak önerdiği nedir? Şimdi de onu görelim.

Lenin kendi programını "*Dillerin ve ulusların eşitliği, bunlar üzerindeki ayrıcalıklara ve baskılara son!*" diye ifade ediyor. Peki bu nasıl sağlanabilir? Lenin'in kafasındaki somut tasarı nedir? Lenin bu tasarımı polemik içinde, yer yer dağınık bir şekilde şöyle açıklıyor:

Lenin, bunun ilk şartı olarak sonuna kadar tutarlı bir demokratizmi, yani demokratik bir devleti ön görüyor. Nedir bu demokratik devlet? Bu demokratik düzen, dil ya da ayrılma hakkının, demokratik olmayan bir yoldan çözümünü olanaksız kılan bir düzendir.

"Ulusların kaderlerini tayin hakkı, demokratik bir düzeni zorunlu kılar; öyle ki, bu düzende yalnızca genel olarak demokrasi ile yetinilemez, burada, özel olarak ayrılma sorununun demokratik olmayan yoldan çözüme bağlamak olanaklı değildir. Demokrasi genel anlamıyla, savaşçı ve ezici bir milliyetçilikle bağdaşabilir." (s. 11-12)

Açık ki, Lenin, genel olarak demokratik bir düzen değil, **çok özel bir demokratik düzen** talep ediyor. Çünkü "*genel olarak demokrasi*", azınlığın çoğunluğa uyması ilkesinin kabulü demektir. Bu ilkeye dayanarak, pekala azınlık uluslar üzerinde çoğunluk ulus gayet "*demokratik*" bir şekilde istediği dayatmayı yapabilir, tıpkı bugün Almanya'da olduğu gibi. Lenin'in kastettiği demokratik düzen ise, ulusların ve dillerin eşitliğini sağlamayı görev olarak önüne koymuş, buna göre yapılanmış bir düzendir.

Böyle bir düzenin nasıl bir şey olması gerektiği konusunda Lenin şu ipuçlarını veriyor:

"Ulusal sorunda işçi demokrasisinin programı da şudur: hangi ulus ve hangi dil için olursa olsun her türlü ayrıcalığın ortadan kaldırılması; (...) uluslardan birine herhangi bir ayrıcalık tanıyacak olan (zemstvonun (yani belediyenin), topluluğun vb.) ulusların hal eşitliğini bozacak olan ya da bir ulusal azınlığın haklarını baltalayacak olan her türlü davranışı yasaya aykırı ve geçersiz sayan ve devletin her yurttaşına, anayasaya aykırı olan bu tür tasarrufların geçersiz sayılmasını talep etme hakkı tanıyan ve aynı zamanda böyle hareketlere girişecek olanları cezalara uğratan genel bir yasanın kabulü." (s. 19)

Lenin'in tanımladığı türden, özel demokraside, ulusların ve dillerin eşitliği bir anayasa maddesi olmak zorundadır ve bu maddeye karşı bir tasarrufa herhangi bir vatandaş bile dava açabilir. İtiraz hakkı sadece kimi imtiyazlı kuruluşlara verilmemektedir, herkesedir. Peki Lenin niçin böyle bir genel yasa maddesi ile yetiniyor. Niye daha ayrıntılı bir plan geliştirmiyor? Çünkü özellikle kapitalizmin bir ürünü olan büyük şehirlerde, çeşitli milliyetler ve diller bir mozaik görünümündedirler. Her özgül durum yasayla düzenlenemez. Bu nedendir ki, Lenin, pratik uygulamayı, yasada belirtilen ilke çerçevesinde yurttaşların kontrolüne bırakıyor. Lenin`den aktaralım.

"Çünkü her akli başında kimse anlar ki, bir programda, ayrıntı niteliğindeki sorunları önceden belirlemek gereksiz ve olanaksızdır. Program, ancak, temel ilkeleri saptar. İncelediğimiz örnekte temel ilke, (...) açıkça ifade edilmiştir. Bu ilke, hiç bir ulusal ayrıcalık ve hiç bir ulusal eşitsizlik tanımamak, bunlara göz yummamaktan ibarettir.

"Bunduçuyu bu konuda aydınlatmak için somut bir örnek ele alalım. St. Petersburg kentinde, 18 Ocak 1911'de, okul sayımı, Ulusal "Eğitim" Bakanlığına bağlı ilkokullarda 48.016 öğrenci bulunduğunu ve bunların 396'sının, yani %1'den azının Yahudi olduğunu göstermiştir. Ayrıca iki Romanyalı, bir Gürcü, üç Ermeni vb. vardır. Bu ilişkiler ve koşullar çeşitliliğini

kucaklayan 'kesin' bir ulusal program yapma olanağı var mıdır? (Kuşkusuz, Petersburg, Rusya'nın ulusal bakımdan en 'karışık' kenti değildir:) Öyle sanılır ki, bundçular gibi ulusal 'inceliklerin' uzmanları bile, böyle bir programı yapmayı göze alamazlar.

"Devletin anayasasında azınlık haklarını ihlal eden her türlü önlemleri geçersiz ilan eden bir temel yasa olsaydı, her yurttaş, devlet hesabına, örneğin, Yahudi dili, Yahudi tarihi vb. okutacak özel öğretmenlerin görevlendirilmesini, ya da Yahudi, Ermeni, Romanyalı çocuklar için, hatta tek bir gürcü çocuğu için resmi bir lokal ayrılmasını yasaklayan yasa ve kararnamelerin yürürlükten kaldırılmasını isteyebilirdi. Her durumda, hak eşitliği temeli üzerinde, ulusal azınlıkların akla-yakın ve gerçekleştirilebilir isteklerini karşılamak hiç de olanaksız değildir ve bu eşitliği savunmanın zararlı olduğunu kimse söyleyemez. Tersine, örneğin Petersburg'un Yahudi çocuklarına ayrılmış bir Yahudi okulu isteyerek, okulun uluslara bölünmesini savunmak, elbette ki, zararlı olur; 1, 2 ya da 3 çocuktan ibaret de olsa 'bütün ulusal azınlıklar için ulusal okulların kurulması ise, yalnızca olanaksızdır.

"Üstelik ülke çapındaki hiç bir genel yasa, bir ulusal azınlığın, kendi özel okuluna ya da tamamlayıcı derslerde vb. özel öğretmenlere hak kazanabilmesinin, ne ölçüde olacağını saptayamaz.

"Buna karşılık, hak eşitliği üzerine ülke çapındaki genel yasa, özel genelgelerle, bölge diyetlerinin, kentlerin, zemztvoların, toplulukların vb. kararnameleriyle pekala ayrıntılarına kadar saptanabilir ve geliştirilebilir." (s. 43-44-45)

"Kültürel Özerklik" fiilen okulların ayrılması olduğundan, bu vesileyle, bu sloganın taraftarlarına şunu sormak gerekiyor: Bu gün Almanya'da, diyelim Hamburg'daki ve her biri şehrin ayrı bir yerinde oturan küçük Güney Afrikalı azınlık için de okulların ayrılmasını talep ediyor musunuz? Eğer ediyorsanız, bunu pratikte nasıl gerçekleştireceksiniz? Eğer diyelim ki, 10 Güney Afrikalı çocuk için Hamburg'da. bir tek okul açacaksanız, bu çocuklar o okula nasıl gidecek? Eğer her birkaç çocuğa bir okul açacaksanız, bu zenginliklerin gürül gürül akmadığı bir toplumda gerçekleştirilemez. "Kültürel Özerklik" taraftarları, "Ama biz, belli bir oranın üstündeki azınlıklar için bunu istiyoruz" diyebilirler. O zaman da şu sorular ortaya çıkar: Bu "belli bir oran" nedir ve kim saptayacak? Belli bir oranın altındakiler baskı altına alınmış olmayacak mı? Almanlar da aynı mantıkla bu belli oranı Türkler gibi büyük azınlıkları dışarıda bırakacak şekilde saptayabilirler. Açık ki ortada geriye tepen bir talep vardır. Bütün bunların yanı sıra, belli bir oranın üstündeki bazı azınlıklara. imtiyaz tanımak mücadeleyi böler.

Ama Lenin'in önerdiği gibi "dillerin ve milliyetlerin" eşitliği sloganından hareketle, herhangi bir azınlıktan bir tek çocuk için bile, ona dilini ve geldiği ülkenin tarihini öğretecek, masrafı devlet tarafından karşılanan bir öğretmen temin edilebilir. Görülmektedir ki, Lenin, ulusal ve kültürel baskılar karşısında, "Kültürel Özerklik" planını savunanlardan çok daha hassas ve çok daha adildir... Ama sadece bu kadar da değil. O demokratik düzende, dağıntık azınlıkların örgütlenme özgürlüğü dahi garanti altındadır. Şöyle yazıyor Lenin:

"Örneğin şöyle bir durumu nasıl açıklayacağız: Saratov eyaleti sakinlerinin Alman topluluğu artı, Riga ya da Lotz işçilerinin Alman mahallesi, artı, Petersburg dolaylarındaki Alman kasabası vb., Rusya Almanlarının 'biricik ulusal bütün'ünü oluşturacaklardır. (Avusturya S.

D. programına göre). Besbelli ki, belirli bir devlet içinde hangi ulusal topluluktan olursa olsun her topluluğun örgütlenmesi dahil, her türlü örgütlenme özgürlüğünü asla reddetmemekle birlikte sosyal demokratlar, böyle bir şeyi isteyemezler ve böyle bir birliğe arka çıkamazlar." (s. 39)

Bu alıntıdan açıkça görüldüğü gibi, o özel demokraside, dağınık durumdaki azınlıklar örgütlenebilirler. Bu hak garanti altındadır. Ama sosyalistler böyle bir örgütlenmeye taraftar olmazlar. Taraftar olmamaları, bu hakka karşı çıkmaları anlamına gelmiyor.

Keza Lenin, küçücük bile olsa, türdeş ulusal bileşimi olan bölgelerin tam özerkliğinden; ve aynı ulusa ait böyle küçük alanların birlikte hareket edebilecekleri imkanların da tutarlı demokratizm bakımından önemini vurgular:

"Kuşkusuz, hiç bir Marksist -hatta tutarlı hiç bir demokrat bile- (. . .) Rus eyalet ve ilçelerini savunamaz ve bu eskimiş idari bölünmeler yerine halkların ulusal bileşimini olanaklar ölçüsünde göz önüne alan yeni bölünmeler gereğine karşı çıkmaz. Ve en sonu kuşkusuz, küçücük bile olsa, türdeş ulusal bileşimi alan ve çevresinde, aralarında kuracakları her türlü ilişkiler ve özgür derneklerle, ülkenin ve hatta dünyanın ayrı ayrı noktalarına dağılmış olan o ulusal-topluluktan insanların birleşik halde hareket edebilecekleri özerk küçük idari bölünmeler yaratmak, her türlü ulusal baskıyı ortadan kaldırmak için son derece önemlidir. Bütün bunlar tartışma götürmez ve bunlara ancak gerici ve bürokratik bir açıdan karşı çıkılabilir." (s. 51)

İşte, "*kültürel özerkliği*" reddeden Lenin'in anlayışı ve programı böyledir. Bu program muhakkak ki, "*kültürel özerklik*"ten çok daha tutarlı, çok daha demokratik ve çok daha azınlıkların haklarını gözeticidir. "*Kültürel özerkliği*" savunanlar ise, henüz, bununla daha neyi kast ettiklerini, nasıl bir düzen hayal ettiklerini, birtakım genel ve anlamsız laflar dışında açıklayabilmiş, programlarının hangi noktalarda Lenin'inkinden daha ileri, daha hak güder, daha eşitlikçi olduğunu gösterebilmiş değillerdir. Ve bugünün gerçekliğinde, bu belirsizliğiyle, "*Kültürel Özerklik*" parolası, özellikle eski "Marksistler" tarafından da atılmış olduğundan, bu parola, göçmen azınlıkların haklarına yönelik olmaktan ziyade, bilimsel sosyalizmle kopuşmanın bir bayrağı olmakta; esas olarak ona saldırı görevi görmektedir.

"*Kültürel Özerklik*" sloganına karşı bizler klasik "*dillerin ve milliyetlerin eşitliği*" sloganını savunuyoruz. Bundan ne anladığımızı da yukarıda Lenin'den aktarmalarla somut olarak gösterdik. Özerklik parolası karşısında Lenin'in anlayışını savunuyoruz. Ama **bu hareket noktası ve temel olmakla birlikte yeterli değildir**. Marksistler olarak tahlillerimizi ve programlarımızı, tarihsel deneyin ışığında geliştirmemiz gerekmektedir. Yaratıcı ve eleştirel Marksizm bunu gerektirir. Bu bağlamda önümüzde hangi görevler bulunduğu kısaca değinmekte yarar var.

Lenin Okulların ayrılışlığına ABD'nin güney eyaletlerini örnek verirken, Kuzey'de siyah ve beyaz nüfus arasında bir eşitlik varmış gibi yazıyor. Kuzey'i adeta bir örnek gibi ele alıyor. Ama aradan geçen yarım asırdan fazla zaman, aynı okullara gitmenin siyahların durumunda

bir değişmeye yol açmadığını gösteriyor. Bu durumu nasıl bir teorik açıklamaya kavuşturacağız, taleplerimiz neler olmalıdır?

Aynı örneğe devam edersek, Lenin, okullar ayrılmadığı takdirde, kapitalizmin kendiliğinden, iktisadi yasaların zoruyla önyargıları, düşmanlıkları gidereceğini, yani örneğin zencilerin beyaz nüfusla aynı konumları paylaşacağını; zenci beyaz ayrımının fiilen son bulacağını öngörüyor. Bunu açıkça ifade etmese bile böyle bir beklenti içinde olduğunu sezdiriyor. Aradan geçen zaman, kapitalizmin, emperyalizm aşamasında gettolaşma ve ayrımcılık eğilimlerini yeniden güçlendirdiğini gösteriyor. Bu güçlenme fenomeni hangi mekanizmalarla iktisadi hayata bağlanmaktadır? Bu değişik sürece, rneğin Troçki'nin Yahudiler bağlamında değindiği gibi, bir çok Marksist dikkati çekmiştir. Ama bu süreci kısaca tasvir eden ve kategorik düzeyde, yani emperyalizmin gericiiliğiyle açıklayan değinmelerdir bunlar. Bu sürecin hangi mekanizmalarla çalıştığını açıklayan (tıpkı ev işinin artı değer, dolayısıyla. iş gücünün üretilmesindeki fonksiyonunu kadın hareketinin bir teorik katkı olarak açıklaması gibi) teorilere ihtiyaç bulunmaktadır.

Yine bunlara bağlı olarak Lenin, hem işçi sınıfının oldukça yakın bir zamanda zaferini umduğundan; hem kapitalizmin ayrımları eşitleme eğiliminin yanı sıra, ayrımları güçlendirici eğilimini görmediğinden hem de bu baskılara uğrayanlar (kadınlar, azınlıklar, zenciler vs.) bir mücadele öznesi olarak ortaya ıkmadıklarından ve radikal istemleri olan bir hareket geliştirmediklerinden, hiç bir zaman bu hareketler karşısında sosyalistlerin tavrının. ne olması gerektiği gibi bir soru sormamıştır. Ama bugün bu mücadele özneleri vardır, ve bir yığın teorik sorunu gündeme getirmektedirler.

Lenin, her ulusta iki kültür, yani iki ideoloji olduğundan söz ederken, ezilenlerin ideolojisinin demokratik ve sosyalist karakterli olduğunu söylemektedir. Bu, bize oldukça düz bir mantık gibi gelmektedir.

Lenin zamanına göre haklı görülebilir: Gerçekten de o zaman Avrupa İşçi Hareketi genel olarak sosyalist bir ideolojiye sahiptir. Ama yine de işler her zaman böyle basit değildir. Ezilenlerin **sınıfsal çıkarları** sosyalist bir ideolojide, demokratik bir ideolojide yankısını bulabilir, ama **sınıfsal tepkileri** oğu kez hiç de demokratik ya da sosyalist olmayan ideolojiler biçiminde ifadesini bulabilir. İdeoloji, yanlış bilinç demektir. Ama bu yanlış bilinç her zaman egemen sınıfın propagandasından ve manplasyonundan doğmaz. Bilgi sürecinin kendisinden doğer. Yani z ve görünüm aynı değildir. Bilimsel bir bilinç ancak yüksek bir soyutlama düzeyini var sayar. **Böylece ideolojiler ile, konumlar ve çıkarlar arasında çoğu kez zıt görünümler ortaya çıkmaktadır.** Bu fenomen karşısında ne yapmak gerekmektedir?

Baskı altındaki **ezilen grupların tepkileri sadece gerici ideolojiler biçiminde değil**, aynı zamanda ve çoğu kez **bir alt kültür biçiminde ifadesini bulmaktadır.** Belli giyinişler, davranışlar, müzikler vs. gibi. Yani kültürün sadece ideoloji ögesi değil, ideoloji dışı ögeleri de sınıfsal tepkinin ifadesi olmakta, özellikle alt kültürlerde, **kültür bir bütün olarak ezilenlere ait olmaktadır. Ama bütünüyle ezilenlere ait bu kültür, ideolojisiyle bütünüyle ezilenlerin çıkarına ve konumuna aykırı olabilmektedir.** rnek olarak Dazlaklar gösterilebilir.

Bu olgu, eğer ezilen aşağı yukarı tamamen bir “ırk”, bir azınlık ise, ve sosyalist bir bilinç de gelişmemişse, tepki tamamen ulusal bir kültür görünümü alabilmektedir. Bu anlamda ulusal kültür, ideoloji dışı öğeleriyle, tamamen ezilenlerin kültürü olmaktadır.

Almanya'daki Türkler bir örnektir. Türk azınlık içindeki burjuvalar, davranış kalıpları anlamındaki bu kültürün dışındadır. Yani örneğin baş örtüsü takmazlar, çocuklarını kuran kursuna yollamazlar vs. Ezilenlerin bu kültürü içinde burjuvaların, hatta küçük burjuvaların yeri yoktur. Bu bir göçmen işçi alt kültürüdür. Bu kültür içinde burjuvazi yoktur ama hem burjuva ideolojisi, hem de diğer gerici ideolojiler, sadece manüplasyonların sonucu değil, yanılısamların sonucu olarak da vardır. Bu durumda, her kültür içinde iki sınıf vardır önermesi gerçekliği tam karşılamamaktadır.

İşte, kısaca aklımıza gelen sorunlardan, ki hepsi birbirine yakından bağlıdır, bazıları. Biz bu ve daha akla gelebilecek başka sorunları görmezden gelmiyoruz: Cesaretle bu soruları soruyoruz. Bu sorulara verilmiş tutarlı bir cevabımız olmadığını gizlemiyoruz. Ama Marksizm'in bu soruları sormayı mümkün kıldığı gibi, onlara cevaplar verebilecek tek öğreti olduğuna da inanıyoruz.

22/12/1988

Göçmen Azınlıkların Hedefi Ne Olmalı?

Solingen'deki kundaklama olayından sonra gösterilen tepkilerin tozu dumanı arasında bu tepkilerin anlamı; çözüm önerileri üzerine az kafa yoruldu. Ama asıl önemlisi Avrupa'daki göçmen azınlıkların "*çözüm önerileri*"nin ne olacağı. Bu ise her eyden önce göçmen azınlıklar içinde hedefler yani program konusunda bir tartışma gerektirir.

Avrupa'nın çeşitli ülkeleri; ABD vs. Almanya'daki bu ırkçı vahşeti öne çıkarır ve lanetlerken aslında tek kaygısı Alman kapitalizmini bu bahaneyle biraz köşeye sıkıştırmak ve başka alanlarda bazı tavizler koparmaktır. Türkiye'nin de olaya bakışı farklı değildir. O da bu olayıdan yararlananrak Almanya'dan bazı tavizler peşinde. Yani Türkiyelileri dış politikasının basit bir aracı olarak görüyor.

Türkiye'li göçmen azınlık içinde sesi yüksek çıkanlar ise "*Çifte Vatandaşlık*" talebini her derde deva ebeğümeci gibi öne sürüp Türk devletinin dış politikasının basit bir aracı olmaktan öteye bir ey yapmıyorlar.

Geniş kitle ise; Avrupa'nın bu en uysal göçmen azınlığı ise ilk defa bu olayla radikalleşme; kendini savunmayı örgütleme; sokağa çıkma eğilimi gösteriyor. Ancak bu eğilim; gerekli ön hazırlıktan yoksun olduğu için radikalizmini ilk bakışta hiç de radikal olmayan sembollerle ifade ediyor.

Örneğin bütün Türkiye'lilerin katıldığı protesto yürüyüşlerinde bol miktarda Türk Bayrağı görülüyor. Bunu görenler hemen kolayca bayraklı gençleri faşist diye damgalıyorlar. Ve işin kötüsü gerçekten bu gençleri faşistlerin kucağına itiyorlar.

Türkiye'de Türk bayrağı taşımakla Almanya'da Türk bayrağı taşımak arasında hiçbir ortak yan yoktur. Burada her allahın günü Türk olduğu için aşağılanan; ayrımcılığa uğrayan bir insanın Türk Bayrağını tepkisine sembol yapması; beyaza özenip siyahlığından utanan zencinin "*siyah güzeldir*"; veya o güne kadar "*Kanaken*" diye aşağılanmış Yeni Kaledonyalının; bu ismi benimseyip "*evet biz kanakeniz*" demesine; veya o güne kadar kürtlüğünü gizleyen, ondan utanan Kürdün gururla Kürtlüğünü öne çıkarmasına benzer. Ve ezilenlerin mücadelesi bakımından "enternasyonalist" olup da bu olayın anlamını kavramayarak ve örneğin Alman solcularıyla ama onların **göçmenleri bir nesne olarak** ele alan parolalarıyla yürüyen ve davrananlardan daha radikal ve umut verici bir hareketi ifade eder.

Avrupa'daki herhangi bir göçmen azınlık; ırkçı ayrımcılık karşısında mücadeleye girdiğinde kısa bir süre sonra şunu görmek zorunda kalacaktır:

- a) Avrupa ve hatta bütün zengin/beyaz ülkelerdeki paramparça göçmen azınlıkları birleştirecek bir hedef ve bayrak olmadan baskılar karşısında savunma sağlanamaz;
- b) Avrupa'daki bütün göçmen azınlıklar bir araya gelse bile nüfusun küçük bir azınlığını oluşturmaktan öteye gitmeyecekleri için, İnsanlığın büyük çoğunluğunu oluşturan dünyanın yoksul/siyahlarıyla ortak bir program ve bayrak altında birleşmek zorundadırlar.

Diğer bir deyişle; kendilerini Avrupa'nın en az imtiyazlı kesimi olarak değil; yeryüzü siyahlarının en imtiyazlıları olarak tanımlamaları gerekir.

Elbette böyle bir hareket ne Türk ne de herhangi bir ulusun bayrağında kendi sembolünü bulamaz. Ancak geniş göçmen azınlık yığınlarının bu noktaya varabilmesi için bugün örneğin Türk bayrağıyla sokağa çıkmaları; kısacası herhangi bir şekilde mücadeleye girmeleri gerekiyor. En kısa zamanda Türk bayrağının; bırakalım diğer göçmen kesimlerini bir yana, Türkiyeli göçmen azınlığın şu sıralar Kürdistan'da yanan ateşle ısınan ve Özgür bir Kürdistan'da bu sefaletin son bulacağı hayaliyle tüm enerjisini oraya akıtan Kürt diğer yarısını bile kazanamayacağını ve iteceğini görecektirler.

Somali'de Birleşmiş Milletlere karşı direnenler ve Avrupa'da Türk bayraklarıyla sokağa çıkıp ortalığı yakan Türk gençleri; birbirlerinden habersiz ve bilinçinde olmasalar da yeni dünya düzeninde; gezegen çapında kurulan apartheid düzeninde aynı safta ilk öncü direnişleri gerçekleştiriyorlar.

Dünya bu ışık altında görülmeden günümüzün hiç bir olayı kavranamaz. Olaylara siyah gözüyle bakmalı. Bu karanlıkta görmek isteyen siyah bir gözlük takmalı.

10.06.1993

DEMIR_AYDIN@CL-HH.ZER

CrossPoint v2.1

Şu Azınlıklar Konusu

Azınlıklar Konusu Türkiye'deki tartışmalarda "*Ulusaların Kendi Kaderini Tayin Hakkı*" sorununun; daha somut ifade etmek gerekirse "*Kürt Sorunu*"nun gölgesinde kalmış bulunuyor. Bu yazıda "*azınlıklar sorunu*"nun tartışılmasına bir giriş yapmayı deneyeceğiz.

Bir yanlış anlamaya meydan vermemek için hemen belirtelim ki, "*ulusal sorun*" herhangi bir toprak parçasında yaşayan insanların büyük çoğunluğunun kendilerini kader ortaklığı vs. içinde hissedip bir "*ulus*" olarak kendi kaderini belirleme hakkıyla ilgilidir. Somut bir örnek verirsek, örneğin Türkiye'nin doğusundaki birçok bölgede kendilerini Kürt olarak tanımlayan insanlar çoğunlukta dırlar. Uygur, insan haklarına saygılı, demokratik bir ülkede bu sorun son derece sancısız ve basit bir biçimde, örneğin son zamanlarda Slovakların Çeklerden, eskiden de Norveç'in İsveç'ten ayrılmasında olduğu gibi, çözülebilir. Önce bir genel oylamayla kimin kendini hangi ulustan addettiği ortaya çıkarılır; farklı ulusların çoğunluk oldukları alanlar herhangi bir tartışmaya yol açmayacak şekilde net olarak belirlenir. Böylece sınırları belirlenmiş uluslar kendi demokratik seçimlerini yapıp meclislerini kurarlar ve diğer uluslarla birlikte bir federasyon mu, konfederasyon mu, ortak bir devlet mi kuracaklarına kendileri karar verirler. Sorunun normal ya da somut tarihte anormal derecede az görülen çözümü böyle olabilir. Aslında "*Ulusal Sorun*" çözümü teorik düzeyde en basit olan sorundur. Pratik düzeyde çok zor olmasının nedeni bu hakkın kullanılmasını engellemeyecek türden bir demokrasinin son dere-ce nadir bulunan bir rejim olmasındandır.

Bizim bu yazıda tartışmak istediğimiz bu "*Ulusal Sorun*" ya da klasik ifadesiyle "*Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı*" değil; "*Azınlıklar Sorunu*".

"*Azınlıklar Sorunu*" ise, **teorik düzeyde** bile çok **daha karmaşık** bir sorundur ve özellikle son bir kaç yılda da görüldüğü gibi potansiyel yakıcılığı hiç de ulusal sorundan daha az değildir.

Hiç bir ülkede, bu ülke en demokratik ve uygar biçimlerle belirlenmiş bile olsa, sadece bir tek ulustan insanlar yoktur. Gerek **tarihten gelen**, gerek **modern işgücü göçünden** dolayı ortaya çıkan azınlıklar vardır.

Örneğin Türkiye'de Kürtler, Kürdistan'da Türkler azınlık durumundadır. Her ikisinde de Çingenelerden Çerkezlere, Süryanilerden Araplara kadar onlarca azınlık vardır.

Eğer bu azınlıklar sadece belli köylerde, mahallelerde veya şehirlerde yekpare olarak bulunuyor olsalardı, sorun yine "*Ulusal Sorun*" gibi çözülebilirdi.

Ama modern toplum Şehirleri ve Metropolleri yaratmıştır. Modern toplumun nüfusunun çoğunluğu şehirlerde yaşar. Şehirler modern toplumun sinir düğümleridir. Ve modern şehirler, Ortaçağ kentlerinde Yahudilere yapıldığı gibi azınlıkları "*getto*"lara tıkamazlar. Getto benzeri yerleşimler (New York'ta *Harlem*, Berlin'de *Kreuzberg* göz önüne getirilsin) görülse de bunlar

hukuki dayatmalarla değil, kendiliğinden oluşmuş yoğunlaşmalardır ve hiç bir zaman ortaçağ gettoları gibi yekparelik göstermezler.

Tartışmaya açmak istediğimiz sorun şudur: **Bu azınlıkların özgül sorunları nasıl çözülecektir?**

Şöyle mi denecektir?

"Demokrasi azınlığın çoğunluğa uymasını ilke olarak kabul eden idare şeklidir. O halde biz çoğunluk olarak hangi dili konuşuyorsak, hangi dilde gazeteler çıkarıyor, radyo televizyon yayınları yapıyorsak, hangi dilde eğitim yapıyorsak azınlıklar da buna uymalıdır. Bu son derece demokratik bir çözümdür".

Evet gerçekten de bu demokratik bir "çözüm" olur! Fakat "genel olarak demokratik". Burada **genel olarak demokrasi ile özel bir türden demokrasi** ayırımına biraz girelim.

Genel olarak demokrasi, gericiliğin, şovenliğin, baskıcılığın aracı olmaya müsaittir.

(Marksist geleneği benimseyen okuyucular için hemen şunu belirtelim ki, genel olarak demokrasinin bu baskıcılıkla, ezici bir milliyetçilikle, her türlü azınlıkların ezilmesiyle bağdaşabileceğini Lenin de söylüyor: "Demokrasi genel anlamıyla, savaşçı ve ezici bir milliyetçilikle bağdaşabilir" diyor.)

Gerçekten de genel olarak demokrasi çoğunluğa karar hakkını vererek bütün silahları ona sunar. Çoğunluk, pek ala demokratik bir şekilde çoğunluk olmasına dayanarak, azınlık olanı, yine demokratik bir şekilde, bire kadar kılıçtan geçirme kararı alabilir. Bu bir abartık ifadeyse de genel olarak demokrasinin ne olduğunu kavramayı kolaylaştırır. Somutta henüz kimse kılıçtan geçirmiyorsa da bir çok durumda taksitle öldürebiliyor. Günlük hayattan bir örnek verelim. Bir çok toplantıda, özellikle geri ülkelerin insanların toplantılarında, sigara içenler çoğunluktadır. Genellikle sigara içmeyenlerden sigara içilmemesi yönünde öneriler gelir. Toplantıda oylamaya sunulur ve sigara içen çoğunluğun kararıyla sigara içilebilmesine karar verilir. Yani sigara içmeyenlerin de içenlerin dumanıyla taksitle öldürülmesine. Genel olarak demokrasi böyledir.

Ama özel bir demokraside, daha başlangıçtan, "hiç kimsenin başkasının sağlığına onun rızası hilaftına bir zarar veremeyeceği" gibi bir ilke, örneğin bir Anayasa Maddesi olması gerekir. Böyle bir demokraside, on bin kişilik bir toplantıda, 9999'unun da sigara içtiği bir toplantıda, bir tek kişi dahi sigara içilmemesi önerisinde bulunduğu zaman, artık bu öneri "demokratik bir şekilde" **oylanmaz**, sadece öneriye **uyulur**. Eğer uyulmazsa **yasa dışına** düşülmüş, başta konulan ilke ihlal edilmiş demektir. Bu durumda o bir kişi 9999 kişiyi mahkemeye verip hapse tıktırabilir. **Özel bir demokrasi, çoğunluğun karar alma hakkını birtakım ilkelerle sınırlar.**

Aslında demokrasinin gelişmesinin tarihi, çoğunluğun karar alma alanına yeni sınırlar getirilmesinin tarihidir. Örneğin bugün Avrupa ülkelerinin çoğunda homoseksüeller, sakatlar, çocuklar, yaşlılar, sigara içmeyenler, uyuşturucu müptelaları çoğunluğun karar alma alanını kendilerine ilişkin sorunlarda sınırlamış bulunuyorlar. Çoğunluk homoseksüel olmasa da kendi ahlakını homoseksüellere dayatamıyor. İki erkeğin ya da iki kadının "ailesi" bir çok ülkede yasallaşmış durumda. Sakatlar da örneğin merdivenlerin yanında tekerlekli

sandalyelerin hareket edebileceği düz yollar veya asansörler vs. talep ediyor. Çoğunluk "hayır vergilerimizi küçük bir azınlığın bu talebine harcamayız" diyemiyor. Örnekler çoğaltılabilir.

Şu soru sorulabilir: "Nasıl oluyor da çeşitli azınlıklar çoğunluğa kendi karar alanını sınırlandıracak bir ilkeyi çoğunluk kararı olarak kabul ettirebiliyor?"

Bu kabulde elbette geleneklerin, kültürün, yerleşik daha genel ilkelerin bir rolü vardır. Ancak bir de "ekonomi politiği" var gibi görünüyor. Azınlığın direnişinin çoğunluğa o hakkın verilmemesinden daha pahalıya patlayacağı görülünce o haklar bir ilke haline dönüşüyor. Bir diğer tarihsel eğilim de bir toplumun zenginliği ölçüsünde bu sınırların ve ilkelerin çoğalma eğilimi göstermesidir.

Demek ki, "azınlıklar sorunu"nu genel olarak demokrasi sınırları içinde ele almak, aslında "azınlıklar sorunu" diye bir sorunun varlığını reddetmek; sorunu ve azınlıkları baskı altına almak demektir.

Soru şudur: en azından tarihsel deneylerin ışığında ve insanlığın içinde bulunduğu çağımız koşullarında azınlıklar sorununu çözecek ilke ne olabilir?

En uç örnekten başlayalım. Azınlıklara da tıpkı belli bir toprak parçasında çoğunluğu oluşturan ulus gibi "Kendi Kaderini Tayin Hakkı" tanınabilir mi ve bu bir çözüm olabilir mi?

Bu uç örnek kafadan uydurma değildir. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda Avusturyalı Marksistlerin tartıştıkları bir problemdi bu. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu bir "uluslar mozayigi" idi. Bu nedenle Avusturya Sosyal Demokrat Partisi'nin 1899'daki Brunn Kongresi'nde gündemin ilk maddesi olarak tartışılan "Ulusal Sorun"da iki karar tasarısından biri olan "Kültürel Özerklik" aşağı yukarı böyle bir anlayışı ifade ediyordu. "Kültürel Özerklik" denirken "kültür" özerk olacak şeyin içeriğinden ziyade , özerkliğin neye göre - yerelliğe göre mi kültüre göre mi- ifade etmek için kullanılıyordu.

Benzer bir yaklaşım Almanya'daki Türkler arasında da bir eğilim tarafından savunulmuştur. Bu yaklaşıma göre Almanya'nın dört bir yanına dağılmış olan Türkler belli bir toprak parçası olmayan bir devlet oluşturuyorlar. Kendi hukuk sistemleri, mahkemeleri, okulları kısaca belli bir torak parçası haricinde bir devleti devlet yapan her şeyleri olacaktır. Bu devletin meclisleri, bakanları, bütçesi, vergi toplayacak memurları, vergi kaçırınları hapse atacak polisleri, o polisleri ve vergi tahsildarlarını eğitecek okulları vs. olacaktır.

Bu planın saçmalığı ortadadır. Her şey bir yana pratik olarak uygulanması olanaksızdır. Belki zenginliklerin gürül gürül aktığı bir toplumda uygulanabilir ama zaten o zaman da devlete ihtiyaç olmaz.

Bu biçimiyle saçmalık ortada olduğundan, bu kültür ve dile göre belirlenmiş devletin sadece kültür ve dil alanıyla sınırlı bir egemenliği daha rasyonel gibi gelebilir. (Lenin'in de eleştirdiği meşhur tasarı böyledir.) Yani azınlıklar için yetkileri sadece kültür ve dil alanıyla ilgili alt devletçikler. Kültür ve Dil deyince de her şeyden önce okullar akla gelir. Yani her azınlık okullarında hangi dille, nasıl bir program uygulanacağını kendi belirleyecektir.

Böyle bir sistem ise modern toplumda **yeni kastlar** yaratmaktan başka bir sonuç vermez. Azınlıkların okullarının ayrılması gericiliğin, ve çoğu kez de çoğunluk olan ulusun gericiliğinin talebidir.

Lenin de bu okulların ayrılması talebine itiraz ederken ABD'in güney eyaletlerini ve o sırada Yahudi okullarının ayrılmasını öneren çarın bakanlarını örnek verir.

Buna günümüzden de örnek verebiliriz. Örneğin Almanya'da Türkiye'li çocuklar çeşitli bahanelerle geri zekalı çocukların gönderildiği "*Sonderschule*"lere yollanıyorlar.

İtiraz o okullarda hangi dille eğitim yapıldığına değildir. Yapılan veya yapılacak eğitimin içeriğinedir. Eğitimin içeriğini bu durumda sadece papazlar ya da imamlar belirler.

Ama okulların ayrılması pratik olarak da modern toplumda uygulanamaz. Diyelim ki İstanbul'da yaşayan, şehrin çeşitli semtlerinde oturan 100 Süryani çocuk için sorun nasıl çözülecek. Şehrin herhangi bir yerinde açılacak bir okula gitmeleri demek çoğunun ömrünün yolda geçmesi ya da pratik olarak okula gidememesi demektir.

Buna şöyle bir itiraz yapılabilir: "*Belli bir sayının üstündeki azınlıklara bu hak tanınmalıdır*". Ama o zaman da bu "*belli bir oran*"ın ne olduğu ve onu kimin saptayacağı sorunu ortaya çıkar. Pekala toplumun çoğunluğu en büyük azınlığı bile dışlayacak bir oran belirleyebilir. Öte yandan bu oran ne kadar düşük olursa olsun dışlanan azınlık ezilmiş olmayacak mı?

Demek ki, kültür ya da dile göre azınlıkların ayrı devletler halinde örgütlenmeleri veya okullarını ayırmakla yetinmeleri hem gericidir, hem de uygulanma olanağı yoktur.

Azınlıklar için bir tek ilke olabilir: **Dillerin ve milliyetlerin eşitliği**.

Bu genel ilke pratikte neyi ifade eder?

Okullar ayrılmaz, azınlıkların ayrı devletleri; ya da sırf kültür sorunlarıyla ilgili devletleri olmaz ama hepsi eşit haklardan yararlanırlar. Herkes istediği dili ana dil olarak seçme ve istediği dilde eğitim yapmakta serbest olur. Diğer milliyetlerden çocuklarla mahallesindeki aynı okula giden Süryani çocuğa devlet ona dilini öğretecek bir öğretmen temin eder. Bir tek azınlık çocuk için bile bu yapılabilir. Ve eğer örneğin Tarih Kitapları Türk çocuklarına Türk Tarihi öğretiyorsa Süryani çocuğun da Süryani tarihi öğrenme hakkı garanti altında olur. (Zaten bu nedenledir ki "*ulusal tarihler*"le böyle bir demokratik sistem bağdaşmaz. Böyle bir sistemde ancak insanlık tarihi öğrenilebilir.)

Ekleme gerek yok ki, her azınlık kendi dilinde gazetesini çıkarabilir, radyo, Televizyon yayını yapabilir. Kendi milliyetinden insanlarla ülke, hatta dünya çapında birlikler, örgütler kurabilir. Bütün bunlar hem o ülkenin hem de tüm insanlığın maddi manevi zenginleşmesinden başka bir şeye hizmet etmez.

Lenin'in de savunduğu, İşçi hareketinin bu klasik "*Dillerin ve milliyetlerin eşitliği*" ilkesi "*azınlıklar sorunu*"nun çözümü için **gerek şartı** oluşturur. Ama yeter mi? Tarihsel deney yetmediğini gösteriyor.

Örneğin ABD'nin kuzey eyaletlerinde çok uzun zamandır siyah ve beyaz çocuklar aynı okullara gidiyorlar ama ırkçılık ve siyahların alt konumunda bir değişme olmadı.

Azınlık demek, somut hayatta, bazı istisnalar dışında, daha baştan dil bakımından, kültür bakımından, yoğunlaşılın iş alanı bakımından, ilişkiler bakımından dezavantajlı bir durumda bulunmak demektir. Modern toplum aynı zamanda bu farklılıkları da besler ve bir kastlaşma eğilimini de içinde taşır.

Bunun için azınlıkların daha baştan var olan ve kendini üreten dezavantajlı durumunu dengeleyecek "*pozitif diskriminasyon*" denilen mekanizmalar da gerekir.

Azınlıklara tüm organlarda, örgütlerde en azından nüfus içindeki ve eğer daha yüksek orandaysa o örgüt içindeki oranları ölçüsünde **temsil kotaları** verilmelidir.

Örneğin işçi sendikalarında azınlıklar, cinsler, yaş grupları vs. en az nüfus içindeki oranları ya da o örgüt içindeki oranları ölçüsünde temsil edilmelidirler.

Bu da yetmez, **ulusal hasıladan** o azınlığın nüfus içindeki oranından **daha büyük bir bölümü** fiili eşitsizliği gidermeye hizmet edebilmek için azınlıklara ayrılmalıdır.

Özetlersek: **Herkesin istediği dili ana dil olarak seçme ve ana dilinde kültürünü geliştirme hakkı** temel insan haklarından biri olarak kabul edilmelidir. Buna ek olarak **fiili eşitsizliği gidermeye yönelik ekonomik (daha büyük pay) ve hukuki (kotalama) ayrıcalıklara** gerek vardır.

Bunun için ise şimdiden sendikalar gibi kitle örgütlerinde azınlıkların diskriminasyonunu dengelemek için azınlıklar için kotalar koyulması yönünde mücadele edilmelidir.

Çoğunluk elbette bunu kabul etmeyecek ve bunun örneğin "*işçi hareketini bölücülük*" olduğunu söyleyecektir.

Bu burjuvazinin "*imtiyazsız sınıfsız kaynaşmış bir kitleyiz*" demesine benzer. Toplumsal mücadeleler tarihi herhangi bir baskı biçimine uğrayanların diğer baskı biçimine de otomatikman karşı çıktıklarını göstermiyor. Aksine diğer baskı biçimlerine karşı kör kalıyorlar. İşçi hareketi kadınların, ulusların, azınlıkların ezilmesine hiç bir tepki göstermedi. Beyaz ve Erkek olarak kaldı. Hatta seksizm ve ırkçılık işçiler arasında çok yaygındır da. Kadın Hareketi işçi ve siyah kadınlar karşısında aynı körlükle maluldu. İşçi ve siyah kadınların ayrı girişimlerini bölücülük olarak tanımladı. Siyah hareketi de işçilere ve kadınlara karşı aynı körlükle maluldu.

Bu hareketlerin her birinde diğer baskı biçimlerine uğrayanlar bir özne olarak ortaya çıktıkça ve hareketler mücadele içinde radikalleştikçe diğer baskı biçimlerinin yol açtığı sorunlara da sahip çıkıldı.

Bugün Türkiye'deki İşçi Hareketi **Erkek** ve **Beyaz**'dır (daha doğru ifadeyle Türk'tür). Böyle kaldıkça da İşçi hareketinin dar sınıfçılığı; hatta korporatizmi aşma şansı yoktur. Böyle olduğu içindir ki, ne kadınların, ne azınlıkların ne de diğer ezilenlerin sorunlarını bayrağına yazmamakta; toplumda alternatif bir güç oluşturamamaktadır. Türkiye'deki İşçi hareketinin kadınların ve azınlıkların "*bölücü*" eğitimine ekmek kadar, su kadar ihtiyacı vardır. İşçi hareketi bunu başarır, yarın bütün toplum da başarır.

Ve böyle bir projeye Kürtlerin Ulusal Hareketinin de çok daha acil olarak ihtiyacı vardır. Böyle bir proje bugünkü Türkiye'nin bütün azınlıklarının sempatisini kazanır ve ulusal hareket bir ulusun uyanışıyla sınırlı olmaktan çıkıp bir toplumsal devrim hareketine dönüşebilir.

Demir Küçükaydın

03.11.1992

Azınlıklar ve Demokrasi

Demokrasiyi savunanların çoğunda, demokrasinin gericilikle, şovenizmle, ırkçılıkla bağdaşmayacağı yönünde yanlış bir anlayış vardır. Sanılanın aksine, Lenin'in de dikkati çektiği gibi, **“demokrasi genel anlamıyla, savaşı ve ezici bir milliyetçilikle bağdaşabilir.”** Hiç unutmamak gerekir, Hitler demokratik seçimlerle en büyük parti olmuştu. Türkiye’de son seçimlerde, Türk ulusunun yüzde sekseni inkarcı ve şoven politikalara oy verdi.

Demokrasi, **“ilke olarak azınlığın çoğunluğa uymasını kabul eden rejim”** olduğundan, çoğunluğa azınlık hakkında karar hakkını vererek ona bütün silahları sunar. Çoğunluk, çoğunluk olarak azınlığı öldürme kararı bile alabilir son derece demokratik olarak. İlk bakışta bu ifade çok abartılı gibi görünür ama, yakın zamana kadar toplantılarda, sigara içen çoğunluğun kararıyla sigara içilebilme kararı alınır. Yani bir tür taksitle öldürme kararı.

Genel olarak demokrasi her türlü gericilik, milliyetçilik vs. ile gayet güzel uyuşabilir.

Ama **özel bir demokraside**, daha başta, “hiç kimsenin başkasının sağlığına onun rızasına dayanmadan bir zarar veremeyeceği” gibi bir ilkenin olduğu bir demokraside, çoğunluk bu konuda karar alamaz. Böyle bir demokraside, on bin kişilik ve bunların 9999’unun sigara içtiği bir toplantıda, bir tek kişi dahi sigara içilmemesi önerisinde bulunduğu zaman, artık bu öneri “demokratik bir şekilde” oylanmaz, sadece öneriye uyulur. Eğer uyulmaz ise, başta koyulan ilke ihlal edilmiş, yasa dışına düşülmüş olur çoğunluk. Bu durumda o bir kişi, 9999 kişiyi, mahkemeye verip hapse tiktirabilir.

Demokrasinin genel olarak, her türlü gericilik ve şovenlikle bağdaşabilen genel olarak demokrasi olmaktan çıkıp, bunu sınırlayan, özel bir demokrasi olabilmesi için, çoğunluğun bazı konularda karar alamayacağı yönünde ilkeler belirlemiş olması gerekir.

Demokrasinin gelişim tarihi, bir yanıla çoğunluğun karar alabildiği alanlara kısıtlamalar getirilmesinin tarihidir. Bu gün Türkiye’de örneğin, Çoğunluk Türkçe konuşuyor ve diğerlerini Türkçe konuşmaya bin bir yoldan zorluyor. Ama herkesin ana dilini öğrenme, konuşma ve geliştirme haklarının garanti altına alındığı bir demokraside, çoğunluk artık azınlığın dilleri hakkında bir karar alamaz.

Böyle bir demokraside bir tek kişi için dahi, ana dilini öğrenmesi için öğretmen, mahkemede ona tercüman bulmak gerekir. Bu gün Avrupa ülkelerinin çoğunda, bir çok azınlığın kimi hakları böyle garantiler altına alınmış bulunuyor. Örneğin sakatlar, eşcinseller, sigara içmeyenler, yaşlılar, çocuklar, uyuşturucu bağımlılığı olanlar vs. çoğunluğun karar alma alanını kendilerine ilişkin sorunlarda sınırlamış bulunuyor. Çoğunluk homoseksüel olmasa ve bunu bir hastalık olarak görmeye devam etse de, kendi ahlakını homoseksüellere dayatamıyor. Sakatlar, merdivenlerin yanında, tekerlekli sandalyenin hareket edebileceği düz yollar veya asansörler talep ediyor. Çoğunluk “hayır, vergilerimizi küçük bir azınlığın talebine harcayamayız” diyemiyor. Örnekler çoğaltılabilir.

Demek ki, bir takım hakların ilke olarak dokunulmaz, çoğunluk tarafından karar alınamaz olarak tanımlanması gerekiyor. Tabii burada şu soru ortaya çıkıyor: Nasıl oluyor da çoğunluk, belli ilkeleri kabul ederek, karar alma hakkını sınırlıyor?

Bir kere bu hakların ve ilkelerin hepsi belli mücadeleler sonunda çoğunluk tarafından kabul ediliyor. Peki, azınlık çoğunluğu buna nasıl zorluyor? Nasıl oluyor da gücü yetiyor?

Elbette, bu kabullerde, geleneklerin, yerleşik değerlerin, yaygın anlayışların bir yeri var. Ama bir de “ekonomi politiği” var. Bütün bu kabuller öyle kolay olmuyor. Azınlığın uzun direniş ve mücadeleleri gerekiyor. Buna rağmen nasıl oluyor da azınlık çoğunluğa galebe çalıp hakkını ona kabul ettirebiliyor? Burada şöyle bir yasanın varlığı seziliyor: **Azınlığın direnişinin sonuçlarının, o hakkın verilmemesinden daha pahalıya patlayacağı görülünce genellikle o haklar bir ilke haline dönüşüyor.**

Azınlıkların haklarının tanınması konusunda ikinci bir tarihsel eğilim de bir toplumun zenginliği ölçüsünde bu sınır ve ilkelerin çoğalma eğilimi göstermesidir. Bu nedenle iktisadi kriz dönemleri bu hakların yitirildiği dönemler olur, Alman faşizminde olduğu gibi örneğin, yani çoğunluk, çoğunluk olarak yine azınlığın haklarını iptal etme kararı alabilir. Burada da yine, azınlığın haklarını yok etmenin getireceği karların, zararlardan fazla olmasının önemli bir rol oynadığı seziliyor. Yani azınlık hakları ile, toplumdaki refah düzeyi arasında bir ilişki bulunuyor. Tabii bu çok genel bir eğilim, somut tarihte, binlerce kırılma ve etki buna ekleniyor.

Bu bağlamda ulusal azınlıklar konusuna da kısaca değinmek gerekiyor. Son dönem tarihine baktığımızda iki eğilim görülür. Ulusal devletlerin oluşması ve bunların bütün yer yüzünü kaplamaları dönemi. Bu dönemde, azınlıkların hakları pek gündeme gelmemekte, standartlaşma, dolayısıyla azınlıkların imha, sürgün, katliam, özümleme yoluyla yok edilmesinin, modern standart üretime uygun standart dili konuşan ulusların oluşumunun belirleyici olduğu görülüyor. Bu sanayi devrimiyle başlıyor ve fordizmde zirvesine ulaşıyor. Adeta uluslar bir banttan çıkan ürünlere benzetiliyor.

Ancak son on yıllarda, tersi bir eğilim de ortaya çıkıyor. Bir kere, şimdiye kadar bu standartlaşma sağlandığından, artık kapitalist üretimin işleyişi için ciddi bir problem oluşturmuyor. Ama bütün buna rağmen, hiç bir devlet, yüzde yüz bir saflığa ulaşamıyor. Azınlıklar var olmaya devam ediyor. Buna ilaveten modern işgücü göçleri de yeni azınlıklar yaratıyor ve hatta eski azınlıklara yeniden bir canlanma getiriyor. Diğer yandan bilgisayar ve buna bağlı olarak üretim tekniğindeki gelişme ve esneklikler, eski bir örnek üretimin yerine, gerçi yine o bir örneklik çerçevesinde ama daha farklılıklar gösterebilen ürünlere olanak sağlıyor. Bu durumda, eski standartlaşmayı sürdürmek hem anlamsız hem de gereksiz hale geliyor. Bunun yerine standartlaşmayı “çok kültürlülük”, “çok etnilik”, “çok renklilik” gibi esnekliklerle donatmak, kapitalist üretimin daha sancısız gelişmesi bakımından zorunlu hale geliyor. Bu nedendir ki, son on yıllarda azınlıkların ve onların haklarının ön plana çıkması bir rastlantı değildir.

Bu da bir tek dil ya da etniye dayanan veya bunu ideal olarak koyan ulusal devlet anlayışı yerine, Amerika’da olduğu türden, dil ve kültürü politik alanın dışına iten, ulusu başka

ortaklıklarla tanımlayan, ulusal devletlerin ilk doğum döneminin anlayışlarının yeniden itibar bulmasına yol açıyor.

Bu günün Türkiye’indeki temel mücadele bu ulusçuluğun eski biçimi ile yeni biçimi arasındaki bir mücadele olarak da kavranabilir. Türkiye Cumhuriyeti, klasik standardize edici dönemin damgasını taşımaktadır. Kürtler ise, bu günün dünyasına uygun, esnek, dili ve kültürü ulusun tanımını dışına iten, yeni ulusçuluğa uygun bir projeyle ortaya çıkmış bulunuyorlar.

06 Ekim 2000 Cuma

Şu Azınlıklar Tartışması

Gerçek bir Demokratik Cumhuriyeti savunan tutarlı bir Devrimci Demokrasinin yokluğu nedeniyle, hemen her tartışmada olduğu gibi azınlıklar konusunun tartışılmasında da, tüm kavramlar anlamlarını yitiriyor; herkes tam bir köle diliyle konuşuyor ve tartışmalar netlik sağlamak bir yana kafa karışıklıklarıyla sonuçlanıyor.

Şu an Türkiye’de şu görüşleri savunan bir Fikir Akımı, bir Toplumsal Hareket, bir Parti olduğunu var sayalım:

“Ulusun dile, dine, etniye, kültüre, tarihe göre tanımlanması bir gericiliktir. Devletin nasıl dini yoksa ve olmaması gerekiyorsa, yani inanç “özel” bir sorun ise, dil, din, etni, kültür, “ulus” da öyle olmalıdır. Devletin dili, dini, etnisi, tarihi, soyu, sopyu, “ulusu” olduğu yerde otomatik olarak baskı altındaki azınlıklar da oluşur.”

Böyle bir çizgi karşısında, bu gün ortalığı kaplamış görüşlerin gerici ve uzlaşmacı nitelikleri apaçık ortaya çıkardı.

*

Azınlıklar sorunu, birisi ezilenleri bölücü ve gerici; diğeri devrimci ve demokratik olmak üzere iki şekilde “çözülebilir”.

Birincisi, o azınlıkların tanınmasıdır.

Bunu şöyle bir örnekle açıklayabiliriz. Türkiye’de devletin iddiası her ne kadar laik olduğu ise de, devlet laik değildir ve Sünni İslamın özel bir yorumu devletin gayri resmi dinidir. Devlet, tüm vatandaşlardan aldığı paralarla, camilere imam atar, onların maaşını verir, İmam Hatip okulları açar vs.. Bütün bunların laiklikle hiçbir ilgisi yoktur.

Şimdi böyle bir devlette, Alevilerin de tanınması, yani örneğin Cem Evlerinin de Camiler gibi tanınması; dedelere maaş bağlanması gibi, Sünnilere tanınan ayrıcalıkların aynen Aleviler için de geçerli olduğunu var sayalım.

Bu “çözüm” gerici bir “çözüm”dür. Bu çözüm, devletin inanç alanına karışmasını sorgulamaz. Sadece somut olarak devletin tanıdığı ya da desteklediği din veya dinler değişmiş olur.

Devrimci ve demokratik çözüm, devletin Alevileri de tanınması değil, dini tümüyle özel bir sorun olarak görmesi, sadece onların arasındaki eşitliği, inanç özgürlüğünü savunmasıdır. Yani örneğin İmamların maaşının, yetiştirilmesinin vs. de tıpkı şimdi Alevilerde olduğu gibi bütünüyle cemaatin gönüllü katkılarıyla sağlanmasıdır. Devletin görevi, çoğunluk dininin, azınlık inançlarını baskı altına almasını engellemek olur. Yani örneğin, en Sünni semtte bile, isteyen ramazanda güpe gündüz yemek yeme hakkını savunmak olur.

Türkiye’de bir **Politik İşçi Hareketi**, dolayısıyla **Devrimci Demokrasi** bulunmadığı için, bu alandaki bütün tartışmalar, gerici çözüm çerçevesinde yapılmakta, Burjuvazinin ile bürokrasi arasındaki o kayıçlı dövüşü ve zımni uzlaşma teşhir edilememektedir.

Bu gün mazlum rolü oynayan, politik İslam bayraklı Anadolu Burjuvazisi, hiçbir şekilde böyle bir tutarlı laikliği savunmamaktadır. Onun sorunu, devletin resmi İslam’ının kendi savunduğu İslam olmamasıdır. Tersinden Aleviler de, çoğu kez gerçek bir laiklikten ziyade, ya politik İslam'a karşı resmi İslamla ittifaka girmekte ve bürokrasinin yedeği olmaktadır ya da Aleviliğin de tanınması gibi gerici talepler ileri sürmektedirler.

Halbuki gerçek bir laiklik programı, sadece Alevilerin değil, Ateistler, Ezidiler, Hıristiyanlar gibi tüm diğer inançların da sorunlarını bir çırpıda ve kökten çözer.

*

Sorun aynen ulusal sorunda da görülmektedir.

Şimdi Kürtler “biz Asli unsuruz” diyerek aslında tıpkı, Alevilerin de gerçek bir laiklik yerine Sünnilerle aynı haklardan yararlanma politikasına benzer bir politika izlemektedirler. Yani devletin Türk devleti olmaktan çıkıp, Türk-Kürt devleti olmasını istemektedirler. Evet bu da bir “çözüm” olabilir, ama tıpkı Alevilerin diyanette yer alması gibi bir “çözüm”dür. Demokratik bir Cumhuriyet ile böyle bir talebin ilişkisi olmaz. **Sorun devletin Kürt-Türk devleti olması değil, Türk devleti olmaktan çıkarılmasıdır.**

Demokratik bir Cumhuriyette, devletin nasıl dini olmazsa, din nasıl bütünüyle **özel bir sorun** olursa, devletin dili, etnisi, soyu, tarihi “ulusu” da olmaz.

Politik olanın, devletin ya da ulusun tanımı, bunlarla değil, insan haklarıyla yapılır. Örneğin **tüm dillerin ve kültürlerin eşitliği, herkesin ana dilinde eğitim hakkı**. Böyle bir toplumda, her hangi bir dil ya da kültür imtiyazlı olmayacağından, her hangi bir etnik, kültürel ya da dilsel politik azınlık da olmaz. Tıpkı gerçek bir laiklikte devletin dini olmadığı için herhangi bir dinsel politik azınlık da olmayacağı gibi.

Her hangi bir veya birkaç dilin, bir ortak konuşma dili olarak seçimi ise, teknik bir çözümdür ulusun tanımına ilişkin değildir. Bu dilin en büyük çoğunlukların, örneğin Türklerin ve Kürtlerin dili olması bile gerekmez, pek ala o ülkede hiç konuşulmayan bir dil, örneğin İngilizce bile seçilebilir.

En devrimci demokratik eğilimleri dile getiren Kürt hareketi bile, hala sorunu kurucu asli unsur çerçevesinde tartışmakta; ulusun dile ve etniye göre tanımlanmasını sorgulamamakta; tutarlı bir devrimci demokrasi programını ortaya koyamamaktadır.

Ama bu geri çekilişten dolayı Aleviler gibi Kürtler de suçlanamaz. **Bunun baş suçlusu, böyle bir programı bayraklarına yazmayan sosyalistlerdir.**

Türkiye’de veya Orta Doğu’da ulusu dil, etni, din, kültürle tanımlamayı reddeden ve buna karşı mücadele eden gerçek bir Demokratik Cumhuriyeti savunan politik işçi hareketi olmadığı için, Kürt hareketi de kendi devrimci demokratik eğilimlerini ifade edememektedir.

Görev, inancın, dilin, kültürün kişisel bir sorun olduğu, bütün dil, inanç, kültür ve dillerin eşit olduğu gerçek bir Demokratik Cumhuriyet'i savunacak devrimci demokratik bir politik akım, bir hareket ve politik bir örgüt ve güç yaratmaktır. Ancak böyle bir program ve çizgi, bu gün ortalığı kaplamış güçlerin, gerici ve uzlaşmacı niteliklerini görmeyi sağlayan bir mihenk taşı olabilir ve devrimci demokrasiyi daha tutarlı bir çizgiye çekebilir.

demir@gmx.li

<http://www.comlink.de/demir/>

18 Ekim 2004 Pazartesi